

FERİT EDGÜ'NÜN “KARAKIŞ” ADLI KÜÇÜREK ÖYKÜSÜNDE İÇE DÖNMENİN ONTOLOJİSİ

Gökhan REYHANOĞULLARI*

Öz

Ferit Edgü'nün Doğu Öyküleri adlı eserinde yer alan “Karakış” adlı küçürek öykü, toplamda on iki tümce, elli sözcükten oluşan bir yapıya sahiptir. Bu tümcelerden beşinin soru tümcesi olduğu, diğerlerinin de bu tümcelerin cevabı sayıldığı bir düzlem dikkate alındığında küçürek öykülerin en önemli özelliklerinden biri olan diyalog tekniğinin tercih edildiği görülür. Karşılıklı olarak Halit ve Hoca'nın konuşmalarına herhangi bir anlatıcı aracılık etmez. Dolaysız bir biçimde imgelemin oluşturduğu yeni bir bağlam içinde gerçekleşen bu konuşmada, küçürek öykülerin yapısal olarak anlamsal derinliğinin ortaya çıktığı “son tümce” ile sınırsız açılımın imkânı sağlanmış olur. Anlamsal yoğunluğun katmanları bu “son tümce” ile küçürek öykülerin bireyi kavrayışındaki bütün derinlikli yapı ortaya çıkar. Bu çalışmada küçürek öykülerde zaman, mekân, kişi gibi yapısal unsurların somut görünümünün ötesinde çağrışımsal üslup aracılığıyla kendilerine anlamlama sürecinde yer buluşları incelenecektir. Doğrudan verilmeyen bu unsurların, son tümce olan “kendi içimize döneceğiz” ibaresinde yer alan imgeselliğin ortaya çıkardığı anlam katmanlarının felsefi, psikolojik ve sosyolojik göndermeleriyle açılımları sağlanacaktır. Kendilik sorunsalının merkeze alındığı bu çalışmada küçürek öykülerin tematik düzlemlerde öne çıkardığı kavramlar da bu bağlamda incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Ferit Edgü, Küçürek öykü, “Karakış”, mekân, kendilik, ontoloji, içe dönme.

ONTOLOGY OF INTROVERSION IN THE SHORT STORY “KARAKIŞ” BY FERİT EDGÜ

Abstract

Short-short story called “Karakış”, which is included in Ferit Edgü's work Doğu Öyküleri, has a structure consisting of twelve sentences

* Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü - ORCID: 0000-0001-7673-3313

e-posta: g_reyhanoglu@hotmail.com

Geliş/Received: 30 Kasım / November 2020

Kabul/Accepted: 4 Aralık / December 2020

and fifty words in total. Given a plane in which five of these sentences are interrogative sentences, and others are considered answers to these sentences, it seems that the dialogue technique, which is one of the most important features of small stories, is preferred. No narrator mediates the conversations of Halit and Hoca mutually. In this conversation, which takes place in a new context created by direct imagery, unlimited opening is provided by the “last sentence”, in which the structural semantic depth of short-short story is provided. Layers of semantic density with this “last sentence”, the whole depth structure in the understanding of the individual is revealed. In this study, space inventions will be examined in the process of making sense of themselves through associative style beyond the concrete appearance of structural elements such as time, space, and person in short-short stories. These elements, which are not given directly, will be expanded with philosophical, psychological and sociological references to the layers of meaning revealed by imagesality contained in the last sentence, “we will return to ourselves”. In this study, in which the problem of self is centered, the themes that short-short stories stand out in thematic planes will also be examined in this context.

Keywords: Ferit Edgü, Short-short story, “Karakış”, space, self, ontology, introversion.

Giriş

Karakış

- Halit bu ne kar?
- Sen daha beterini görmedin Hocam, bu henüz bahar.
- Bahar mı? Kış baharı mı bu?
- Handiyse.
- Göz gözü görmüyor Halit, bu ne mene bahar karı?
- Az sonra açılır Hocam.
- Sonra?
- Sonra kurtlar iner. İşte o zaman yeniden karakış.
- Peki o zaman ne yapacağız?
- O zaman kendi içimize döneceğiz Hocam.

(“Karakış”, *Leş*, s. 211)

Kısa, keskin ve tiz bir çılgılık olan küçürek öykü (Korkmaz, 2003: 25), en özgün örnekleriyle Türk edebiyatında deyim yerindeyse Ferit Edgü’yle özdeşleşmiş bir anlatı olarak yerini korumaktadır. “Hızlı tüketim çağının istemli bir ürünü olarak ortaya çık(an)” (Korkmaz, 2003: 26) küçürek öyküler, görünür düzlemde/okuma düzleminde hızlı tüketiliyor olsa da anlam örgüsü ve derinlik düzlemlerinde sayısız açılımlara olanak tanıyan bir içyapıya sahiptir. Küçürek öykülerdeki bu sıkı yapı, “dağınıklığa karşı yapılan bir protesto”nun sesini taşır ve “doğasındaki yoğunluğun sonucu

olarak akılda iz bırakır" (Pritchett, 1998: 37). Bu sıkı ve yoğun yapı, derin bir simgesel düzlem ortaya çıkarır. Küçürek öykülerin bu düzleminde yer alan "simge, daima kendisi olmayandır ve hep ötelere, derin anlamlara çağrıda bulunur." Bu derin çağrıda öykünün bütün unsurları en aza indirilerek arındırılan yapıda "söylem, bu tür öykülerin çözümlenmesinde temel hareket noktası alınmalıdır" (Korkmaz, 2003: 26). Küçürek öykülerdeki söylem'in, şiirsel bir yapının lirik imge düzlemlerinden fazlasıyla yararlandığını söylemek mümkündür. Küçürek öyküleri romantizme özgü bir anlatım biçimi olarak kabul etmek, onların "önemli bir an, bir algılama anı üzerinde yoğunlaşması"na bağlanabilir (Salman-Hakyemez, 1997: 10). Simgesel düzlemin daha da derinleştirdiği an'ı yakalama, küçürek öykülerin doruk noktalarını ortaya çıkarır. Bu doruk noktalarında "en küçük bir alan içine yoğun bir dramatik deneyim sığdırmak", "insanın kendi öz varlığına yönelmeyi" (Kökden, 1997: 18) sağlar. Bu lirik, ama aynı zamanda dramatik imgelem, yapısında bir "duygu sesi"ni barındırır. Küçürek öykülerdeki bu "duygu sesi ve aktarılan durum", her zaman yönlendirici bir başat ögedir (Francis, 1997: 114). Küçürek öykülerdeki duygu sesi, aktarılan durumun anlık dramatiğinde yoğunluk kazanan lirizmdir. Bu an, büyük oranda zamanın hem içinde hem dışında "öznel bir zaman" ortaya çıkarır. Zamanın içindedir; çünkü "kişilerce yaşanmış olan, bu nedenle olaysal olarak nitelenen" bir özelliğe sahiptir. Zamanın dışındadır; çünkü "algılandığı koşullara ya da kendisini algılayan kişilere göre değişen" (Yücel, 2019: 72) öznel bir kavrayışın ürünüdür. Küçürek öykülerde zamanın hızı yavaşlar; bu yavaşlama, imgelem sayesinde ortaya çıkar. Çünkü bu öykülerde "zamanın durması olarak düşünülebilecek askıda kalma anları vardır" (Baxter, 1997: 90). Askıda kalma an'ı, şimdi ve burada'nın birlikteliğini işaret eder. Çünkü küçürek öykülerde "geçmiş ve gelecek, şimdiki zamana ait bir an'da kendini açılar" (Korkmaz-Deveci, 2017: 40). "Şimdi ve burada'lıktaki(nin) şimdi'si olan bu an" (Korkmaz-Deveci, 2017: 40), yaşamda durmayı sağladığı için, burada olmayı, şimdinin içinde olanaklı kılar. Küçürek öykülerde bu sıkıştırılan zaman, "yaşamın boyutlarıyla" (Baxter, 1997: 89) yakından ilgilidir. İnsan yaşamında artan yakınlık ve "bütün sınırların daha da yaklaşması", "daha dar ruhsal uzamlarda yaşama"yı (Baxter, 1997: 89) gerekli kılmıştır. Bu tinsel mekânlar, küçürek öykülerin ontolojik anlam derinliğinin oluşmasında tematik bir simgeselliğe sahiptirler.

Ferit Edgü, küçürek öykülerinin neredeyse tamamında tinsel mekânlarda yaşanan/yaşanabilecek an'ların sessizliğini anlatır. Mekânın bütün boyutlarıyla bir itki olduğu bu öykülerde an, somut/çevresel mekâna sığdırılamayacak derinlikte kavranır ve öznelleşerek tinselleşir. "Betimlemeye, çözümlenmeye, anlatıya, hatta olaya sırtını dönüp, benzetmesiz, metaforsuz yalnızca bir anın saptaması"nı (Edgü, 1997a: 38) yapan Ferit Edgü, aslında yaşamın o an'ki boyutunu saptamış olur. Söz konusu an, bireyin kendilik düzlemindeki benliğidir, kendisidir. Bu öykülerde bireyin, şimdi ve burada'ki kendinin saptamasını yapar. Bu saptama, bireyin kendisine yaptığı sessiz/içsel bir çağrıdır. Mutlu Deveci bu çağrıyı, "kendiliğe çağrı" olarak değerlendirir. Ona göre "Bireyleşme yolunda başat bir değer olarak kabul edilen ve bireyin kendisiyle olduğu kadar yaşama da yüzleşmesini sağlayan kendiliğe çağrı, varoluşsal farkındalık sağlama boyutu ve uyarıcı/uyandırıcı işleviyle, tinsel seslenişler bütünüdür." O hâlde bu kendilik çağrısı, şimdinin içinde bireyin kendini

saptama boyutunda “izleyeceği yol haritasını çizer ve onu herkesleşmekten kurtarır” (Deveci, 2008: 78). An’ı kavrayan ve kendini bulan bireyin farkındalık düzeylerinde yaşanacak derinlik, burada son derece önemlidir. Ferit Edgü’nün saptadığı an’larda birey, bu düzeyde bir açılım sağlar. Zira “Ferit Edgü’nün öykülerinde birey, kendini gerçekleştirme serüveninin yansıması olan; keşif, yüzleşme, tanımlama, olanaklılığını fark etme ve tutunma sürecinde tinsel çağrılarının etkisi altındadır. (...) Öykülerde bireye yapılan kendilik çağrıları; *ses, çılgılık, koku, sessizlik, ıstık, karanlık, ateş, düş, yazmak, gece, yankı, kapı/nın çalınışı, mektup* gibi kavramların soyut-somut bağdaşıklığında işlevsel olarak görüngülenir” (Deveci, 2008: 78). Böylece birey, içinde bulunduğu an’ın kendilik değerleriyle örtüşme durumlarını, bu tinsel çağrılarla denetlemiş olur. Ferit Edgü’nün “Karakış” adlı küçürek öyküsünde derin bir kendilik çağrısı olduğunu söylemek mümkündür. Buradaki tinsel çağrı, bir sessizlik, bir düş, bir dışa kapanma/iç’e açılma olarak sınırsız bir boyutla açılmıdır.

Ferit Edgü adına bir “özyaşamsal” anların izini taşıyan bu öykü, “yalnızlık ve çaresizlik içinde kendi olmaya çalışan” (Deveci, 2012: 75) insanların yazgılarının karşısında duruşlarını vermesi açısından çoğul anlam derinliklerine sahiptir. Küçürek öykülerin “asıl önemli yanı son tümcesi, çoğu zaman da son sözcüğüdür” (Oates, 1997: 127) yaklaşımı, “Karakış” için de tam anlamıyla geçerlidir. Bunun sağlayıcısı da küçürek öykülerin önemli bir yapı unsuru olan diyaloglardır. Diyalog, son tümcenin vuruculuğunu hazırlamış olur. “Karakış”ın son tümcesinin anlam derinliği, ontolojik bir açılım sağlamış olur.

1. Bir Mekân/Kozmos Olarak İç Dönmenin Ontolojisi

Kendilik düzleminde birey adına “iç” her şeyden önce bir mekândır. Bu mekânın en temel özelliği ontik bir yapıya sahip ve diğer bütün mekânlardan farklı olmasıdır. Ancak bu farklılık bir mekân olarak iç’e, diğer bütün mekânları kapsama imkânını sunar. Bu mekândaki sınırsızlık, kendine özgü bir varlık alanında bireye ait bir düzen, kendiliğin biçim verdiği bir kozmos yaratır. Kendilik kozmosu, bireye aittir ve sıkı bir biçimde dışarıya kapalıdır. Dışarıya kapanan bu mekânın sınırsızlığında birey, içsellik kozmosunda kendi öz suyundan beslenmeye ve yaşamda kalmanın kendince/gizil bir yolunu çizmeye çalışır. Kendilik, birey için gizil bir güçtür. Bachelard’ın bu gizil düzlem için “çekmece”, “sandık” ve “dolap” gibi fenomenlere dikkat çekmesi, bunları bir mekân olarak değerlendirilmesi bu bağlamda oldukça önemlidir. Bu fenomenleri “içsellik düşlemelerinin dipsiz rezervleri” şeklinde tanımlar ve onları “gizli psikolojik yaşamın gerçek organları” olarak kabul eder. Çünkü ona göre “bunlar olmasaydı içsel yaşamımız içsellik modelinden yoksun kalırdı. Bunlar, karma nesnelere, nesne-öznelere. Bizim gibi, bizimle, bizim için bir içsellik sahiptirler” (2013: 109-110). Bu dipsiz rezervler, bireye ait, gizil bir tinsel yaşam oluştururken içsel olanın sınırsızlığında açılım kazanırlar. İç dönmenin ontolojik yapısı da bu bağlamda değerlendirildiğinde gizil bir yaşamın bütün kapıları açılmış olur; ancak bu sadece bireyin kendisine açılan bir kapıdır. Bu bağlamda dolap için “derinliğin varlığı denk düşer” yaklaşımı ve “dolabın iç mekânı, bir içsellik mekânı, her önüne gelene açılmayan bir mekân” (2013: 110) olarak değerlendirilmesi de iç dönmenin ontolojisinde

Halit ve Hoca'nın gizil-özümlü bir mekâna sığındığını işaret eder. İç'te ortaya çıkan bu kendilik kozmosunda, kendilik düzeni işler. Bachelard'ın, "Bir dolabın içine ancak ruhsuz biri rastgele bir şey tıkıştırabilir. Rastgele bir mobilyanın içine, rastgele bir şeyi rastgele koymak, ikamet etme işlevinde insanın önemli bir eksikliği olduğunun göstergesidir. Dolapta bir düzen merkezi yaşar ve bu merkez, bütün evi sınırsız bir düzensizlikten korur. Dolapta düzen hüküm sürer. Düzen, dolabın içinde ailenin tarihini anımsar." (2013: 110) şeklinde değerlendirme, Halit ve Hoca'nın içlerine dönme sorunsalını da bir bağlamda kapsamış olur. Dışarının kaotik atmosferini, göz gözü görmeyen karmaşasını içe dönerek bir düzene, kozmosa bağlamaya çalışırlar. Çünkü gerek Halit, gerekse Hoca, kendi içlerini, kendi tinsel duyularıyla doldurmuş, düzenlemiş ve ikamet etme olgusunu temellendirmişlerdir. Her ikisi de bu sınırsız kendilik düzenlerinde, kendi tarihlerinin bütün an'larını anımsar ve ontik bir alana geçerler. Dışarı'da herhangi bir ontik düzlem göremeyen Hoca'nın, Halit'e yönelttiği sorulardan da anlaşıldığı üzere, sessizliğe bir davet beklenmektedir. Halit bu daveti yerine getirirken içe dönmenin gizil ve özümlü yapısını da ortaya koymuş olur. Dilsiz anılar yığınıyla ağzına kadar dolu olan dolap, "yüreğini açmayan bir ruh gibidir", çünkü "anahtar kapının üstünde değildir" (2013: 111). İçe dönebilmek, ancak bireyin kendisinin anahtar olduğu bir yapıya sahiptir. Halit'in verdiği cevapta kullandığı çoğul söylem de bunu ortaya koyar. "İçimize döneceğiz" diyen Halit, kendisi için de, Hoca için de bir özümlü içsellik işaret eder.

İçe dönmenin ontik yapısındaki bu gizil ve özümlü alan bir mekân olarak "sandık" fenomeninin tematik alanından da izler taşır. Çünkü "sandık" da "çok güçlü biçimde hissedilebilen bir gizleme ihtiyacına, saklama zekâsına tanıklık eder." Bu gizleme, saklama düzleminde en önemli fenomen "kilit"tir. "Kilit, psikolojik bir eşiktir" (2013: 113). Ancak burada dikkat edilmesi gereken durum, kilide sahip olan bütün nesnelere "açılan nesnelere" (2013: 117) oluşudur. O hâlde kapanmak, içsel olanı dışarı'dan ayırmaktır. Bachelard'a göre bu açılan nesnelere/sandık "kapanır kapanmaz, yeniden nesnelere topluluğuna karışır; dış mekândaki yerini alır. Ama mahfaza açılır açılmaz (dışarı ile içerisi bağlamında) diyalektik diye bir şey kalmaz ortada. Dışarının üstüne bir çizgi çekilmiştir, gün artık yeniliğin, şaşırtıcı olanın, bilinmeyenin günüdür. Dışarı artık hiçbir anlam taşımaz. Hatta en yüce paradoks yaşanır ve hacmin boyutları artık bir anlam taşımaz, Çünkü yeni bir boyut açılmıştır: İçsellik Boyutu" (2013: 117). Henüz içe dönmenin ontolojisine açılmayan Halit ve Hoca, dışarısının, karakışın sınırları içerisinde, dışarının nesnelere arasında birer nesne özelliği taşırlar. Çünkü dışarısının çemberi içinde, ona bağlıdırlar. Ancak Halit'in uyarısıyla ve davetiyle açılan kilitler, dışarıdaki nesnelere boyutunu devre dışı bırakır ve içe dönmenin ontolojisinde sınırsızlık alanına girilmiş olur. Halit ve Hoca dışarıya karşı içerinin oluşturduğu varlık alanı olan içsellik boyutunda gizlenir, saklanırlar. Hoca'nın sorularındaki tedirginlik, Halit'te pek görülmez; zira Halit bu içsellik boyutunu bilir. İçe dönmenin ontolojisinin bu sonsuz mekânına sığınmıştır. Çünkü bu boyutu "değerlendirmesini iyi bilen, kendini içsellik değerlerinin perspektifine yerleştirebilen biri için bu boyut, sonsuz olabilir" (2013: 118). Halit bu boyuta yerleşmiştir. Halit, Hoca'ya bu yerleşiklik düzleminden seslenir. Dolayısıyla içe dönmek, gizli bir çekmece'dir, kilitli bir sandık'tır ve derin bir dolap'tır. Bu gizli, derin ve

kilitli mekân, bireyin kozmik güvenidir. Halit ve Hoca adına içe dönmenin ontolojisi bir kozmik güvendir.

Mekânların mekânı olan iç, bu kozmik güvende ontolojik anlamda bir kabuk görevi üstlenir. Bachelard'a göre kabuk, "yaşamın biçimler oluşturma gücünün kanıtıdır. Bir biçime sahip olan her şey, kabuksu bir bireyoluşu deneyimlemiştir." Çünkü "Yaşamın ilk çabası kabuk oluşturmaktır" (2013: 147). İçe dönmek kozmik güvenin kabuğudur. Bu kabukta yaşam, sayısız biçimler oluşturma gücünü bireyoluşturma deneyimlemiştir. Halit ve Hoca, kozmik güvenin kabuğu olan iç'lerinde kendi bireyoluşlarının farkındadırlar. Bu kabukta, dışarıya kapalı kendiliğin biçimlendirdiği bir yaşam söz konusudur. Bu bağlamda "kabuğuna çekilmek", içe dönmenin ontolojik bir belirtisi olarak karşımıza çıkar. Kabuğuna çekilen birey, bireyoluşun deneyimlerinden geçmektedir. Halit bu deneyimleri, yaşama biçimlerine dönüştürür. Böylelikle kendi kabuğunda, dışarının saldırısına karşı kozmik bir güven duyar. Sınırsız bir açılışın sağlayıcısı olan bu kozmik güven, Halit tarafından Hoca'ya işaret edilir ve Hoca dışarı'ya karşı güvenli bir alana çekilmiş olur.

Fiziki şartların daralttığı ve sıkıştırdığı hareket alanından sınırsız genişliğe geçişin bir düşleme yoluyla varılması kaçınılmazdır. İçe dönmenin ontolojisinde düşleme, başlı başına en temel eylemdir. "Uçsuz bucaksızlık, düşlemenin felsefi bir kategorisi"dir (2013: 223) diyen Bachelard, "düşlemenin, büyüklüğü temaşa ettiğini" (2013: 223) işaret eder. Bu bağlamda içe dönmenin ontolojisinde birey, sıkışmış olan mekânı ve bu mekâna bağlı olan yaşamı büyütür, onu genişletir. İçe dönmek, bu açıdan uçsuz bucaksızlığı işaret eder. Bu uçsuz bucaksızlıkta mekân ve ona ait olan her şey kendiliğinden büyür. Söz konusu büyüme, düşlemenin en "özel tavrı"nı, "tikel bir ruh durumunu" ortaya çıkarır. Düşün sahibi olan kişiyi "yakınındaki dünyanın dışına çeker, sonsuzluk işareti taşıyan bir dünyanın önüne koyar" (Bachelard, 2013: 223). Ferit Edgü, "Karakış"ta bu büyümeyi işaret eder. Halit ve Hoca, düşlemenin yani bir bağlamda içe dönmenin ontolojisinin büyüklüğünde özel bir tavrın, tikel bir ruhun derinliğiyle kendilerini dört bir yandan çevreleyen karakıştan, yakınlarında ve içinde buldukları dünyanın dışına çekerler. İçe dönmenin aşkın, yüce anlamıyla sonsuzluk düzleminde uçsuz bucaksız bir dünyaya dalarlar. İçe dönmek, onlar için mekânın sınırlarını büyütür. Daralan ve sıkışan bütün ruh hâllerini genişletir. Çaresizliğin umut kapılarına davet çıkarır. Sessizliğin hükmünü, beden, ruhun ve bütün varlığın derinden gelen sesine kavuşturur. Düşleme, mekânı ve Halit ile Hoca'yı yeniden yaratma imkânı sunar.

Halit ve Hoca için mekân fiziksel olarak dardır. Dağların arasında veya şartları son derece zor olan bir yerleşimde sıkışmış birey, fiziksel somutluk içinde, zaten genişlikten, uçsuz bucaksızlıktan uzaktır. Coğrafik düzlem olarak yer, böyle bir durumda mekânlaşmaz. Çünkü yaşamın döngüsünü sağlayacak an'lardan da uzaktır. Düşlemenin sağladığı genişlikte Halit ve Hoca da kendi içlerine dönerek bu sıkışmışlığın ötesinde içlerinde sakladıkları an'larla anı'larla yeniden yaşam döngüsüne kavuşurlar. Burada dışarıdaki mekân gerçektir, soğuk ve somuttur. Ancak içe dönmenin ontolojik mekânları bu gerçekliği kırar, yumuşatır ve daima sıcak tutar. Burada hayaller veya düşleme Halit'i ve Hoca'yı, "yakındaki nesnelere kaç(ırır), derhal uzaklaş(tırır), başka bir yer(de), başka bir yerin mekânında" (Bachelard, 2013: 223) yeniden yaşatır. Halit ve Hoca içe dönmenin

ontolojik yaratımıyla buldukları yerden kaçar, uzaklaşır ve başka bir yerin mekânı olurlar. İçlerindeki dünyanın mekânlarında yaşarlar.

Ontolojik olarak içe dönmek, uçsuz bucaksızlık kabul edildiğinde, bu sonsuzluk düzlemi "fenomensiz fenomenoloji"yi (Bachelard, 2013: 224) ortaya çıkarır. Bu düzlemde hayal gücü nesnelere bir bağlamda kurtulur. Bu paradoks gibi görülen durum aslında içsel oluşta sonsuz bir düzendir ve kozmosa aittir. Çünkü "uçsuz bucaksız olan bir nesne olmadığına göre" (2013: 224) buradaki bilinç, sonsuz hayaller kuran bir bilinçtir. Mekânın sıkıştırdığı Halit ve Hoca algısal bir düzlemde yeni mekânlar kurarken nesnelere soğuk ve somut olan düzleminden uzaklaşırlar. İçteki ontolojide nesnelere, hayal gücünün sonsuz evreninde ortadan kalkar. Çünkü "uçsuz bucaksızlık üstüne kurulan düş'ün gerçek ürünü, büyüme bilinci"dir (2013: 224). Halit sayısız kere nesnelere sınırlı dünyasını deneyimlediği için bu düşlemeye ve dolayısıyla ontolojik bir içsel büyümeye ihtiyaç duyar. Aynı ontolojiye Hoca'yı da davet eder. Mekânın bütün fenomenleri bu daveti destekler ve düşleme yeni bir fenomenolojiye kavuşur: fenomensiz bir fenomenolojiye.

Fiziki şartların kısılcığında birey, mutlaka bir şey'e çarpar. Çevresindeki/dışındaki sınırlılığını fark eder. Birey kuşatılmışlık sorunsalında dışarıda kendisini iyileştirecek bir şey bulamaz. Bu sebeple sınırsızlık, kuşatılmışlıktan kurtuluş, içe dönmekte saklıdır. Bu bağlamda Bachelard'ın "Uçsuz bucaksız bizim içimizdedir. Yaşamın yavaşlattığı, tedbirli olmanın durdurduğu, ama yalnız kaldığımızda yeniden işe koyulan bir tür varlık genişlemesine bağlıdır. Hareketsiz kalır kalmaz başka bir yerde oluruz; uçsuz bucaksız bir dünyada düş kurarız. Uçsuz bucaksızlık, hareketsiz insanın hareketidir. Uçsuz bucaksızlık, dingin düşlemenin dinamik özelliklerinden biridir" (2013: 224) şeklindeki yaklaşımı da bu durumu ortaya koyar. Halit, bu uçsuz bucaksızlığı kendi içinde bulur. İçe dönmenin ontolojisi içinde, Halit bu sonsuzluğu, bu uçsuzluğu, "kış baharı" imlemesiyle bulur. Bu, beklenen ama bir türlü gelmeyen baharı, içte, içe dönmekte yaşamaktır. Çünkü kar'ın, Halit ve Hoca'nın bulunduğu mekândaki yaşamı yavaşlattığı, tedbirli olmayı gerektiren bir düzlem yarattığı kabul edilirse, içe dönerek daha da yalnızlaşan Halit ve Hoca, bu yavaşlığı ve tedbiri ortadan kaldırır ve kaldığı yerden ancak bambaşka bir ontolojiyle yeniden yaşama döner. Bu yaşam, içsel ontolojiye bağlı bir varlık olarak gerçekleşen varlık genişlemesine bağlıdır. "Kar"dan, "karakış"tan, "inen kurtlar"dan dolayı hareketsiz kalan Halit ve Hoca, içe dönerek başka yerde, başka bir mekânda olurlar. Bu mekân içsel ontolojinin sağladığı uçsuz bucaksız düşlemdir. Fiziksel şartlar ve dışarısının darlığında hareketsiz kalan Halit ve Hoca, bu düşlem sayesinde uçsuz bucaksızlık içinde harekete geçer ve dingin bir düşleme içinde kışın baharını, içlerindeki ontolojiyi dinamik bir düzleme ulaştırırlar. Sıkışan yaşam, yeniden sınırsız bir döngüyle yeniden dolaşıma sokulmuş olur. Bachelard'ın ifadesiyle, "Ne kadar paradoksal gelirse gelsin gözlerimizin önüne serilen dünyaya ilişkin bazı ifadeler gerçek anlamını veren genelde işte bu içsel uçsuz bucaksızlıktır" (2013: 225). Bu sebeple Halit ve Hoca, kendi gerçeklerini gözlerinin önüne serilen dünya ile sınırlandırmak istemezler. "Karakış", "kar", "kurtlar" dünyanın, göz önünde olan dünyanın somut nesnelere aittir. Ancak bu unsurlara gerçek anlamını veren ve neredeyse bir bahar olgusuyla kabul eden, bunları aşmak için de içine dönen bir gerçeklik söz konusudur. Çünkü gözlerin sınırları içinde görülen

bu dünya, Halit'in içsel uçsuz bucaksızlığıyla yeniden ve gerçek anlamına kavuşur. Bu dar dış dünya, içe dönmenin ontolojisinde sonsuz bir bahara da denk düşer. Bu denk düşüşte dışarısının bir önemi yoktur. Sıfatlar işlevsizleşir. Çünkü böylesi bir mekânda betimleme birey için işlevsizdir. Halit'in ve Hoca'nın içinde bulunduğu mekânın özelliklerinin de etkisiz kaldığını söylemek mümkündür. "Karakış", "kar", "dağlar", "kurtlar"la betimlenmiş olan bu mekân ilk bakışta Halit'i ve Hoca'yı çaresiz bırakmış gibi görünse de içe dönmenin sağladığı dinamizm bu betimlenmeyi işlevsiz hâle getirir. Dolayısıyla bu betimlemelerde "kendini nesnel olarak sunan şeyin dışında, ifade edilebilecek başka şeylerin de olduğunu hissediyoruz" (Bachelard, 2013: 226). İşte Halit, bu hissi Hoca'nın da duyduğunu anlar. Zira Hoca'nın soruları bu betimlemeyi işlevsiz bırakmak içindir. Çünkü Hoca bu "karakış"ın, bu "kar"ın, bu "kurtlar"ın hepsinin farkındadır. Hoca'nın soruları, aslında bu nesnel gerçeklerden "başka bir şeylerin" olduğunu işaret eder. Hoca, bu işareti Halit'ten bekler. İçe dönmeyi "başka bir şey" olarak gören Halit de Hoca'nın bu beklentisini karşılar. Halit de, Hoca da bu başka olan şeyin "ifade edilmesi gereken saklı büyüklük, bir derinlik" (Bachelard, 2013: 226) olduğunda birleşirler. Bu saklı büyüklük, bu derinlik içe dönmenin ontolojisinde yer alır. Yani bir bağlamda Halit ve Hoca, betimlenen bütün unsurların ayrıntılarında veya somutluğunda yitip gitmezler ve kendi ifadelerini, kendi varlık alanlarını arayan "özel bir izlenim karşısında" (2013: 226) bulurlar kendilerini. Bu durum Bachelard'ın işaret ettiği gibi "psikolojik aşkın"lıktır (2013: 226). Bir bakıma Halit ve Hoca, "hemen oradaki uçsuz bucaksızlık karşısında, derinliğin hemen oradaki uçsuz bucaksızlığı"nı (2013: 226) yaşarlar. Derinlik, yani içe dönen ontoloji, hemen oradakinin sınırlarını büyütür ve betimleme işlevsiz kalır. Kendilerinin dışındaki gerçekliği anlama, bilme ve aşma yetisini duyan Halit ve Hoca, bu sınırları aşarak içlerindeki benlik gerçekliğe ulaşmış olurlar.

Betimleme, işlevini yitirirken mekâna ait "ayrıntılar silinir, pitoresk olan rengini yitirir, saatler artık ilerlemez ve mekân sınırsızca yayılır" (Bachelard, 2013: 229). Halit'in gözünde işlevsiz olan ayrıntılar, bu bağlamda Hoca'nın da gözünde işlevsizleşir. Hoca'nın düzleminde sınırlayıcı ve kuşatıcı olan bu ayrıntılar ve pitoreske ait renkler, Halit'in içe dönen düşleminde ayrıntılarını yitirir, renklerini kaybederler. Ancak bu yitme bir değer yitimi değil, somutluğun yitimidir. Çünkü sınırlar ortadan kalkar ve mekân iç dünyaya, sonsuzluğa yayılır. Bachelard'ın bu duruma, "sonsuzluk düşlemeleri" (2013: 229) adını vermesi, son derece dikkate değerdir. Halit'in düşleme çağrısı, Hoca'yı da kapsayarak mekânı, sınırsıza, sonsuza taşır. İçe dönmenin ontolojisi ile içsel derinlik, mekânı da zamanı da sınırsız düzleme ulaştırır. Böylelikle Halit ile Hoca, sınırların içinde sınırsız yaşarken paradoksal bir şekilde birleşmiş ve dünyayı yeniden kurmuşlardır.

Bu yeni kurmada içe dönmenin ontolojisi "anıları geri çağırarak" işlevini de üstlenir. "Anımsayarak hayal kuran düşlerimizde geçmişimiz yeniden töze kavuşur. İnsan ruhu ile dünya arasında pitoresk olanın ötesinde çok güçlü bağlar vardır. Dolayısıyla içimizde tarihe bağlı bir hafıza değil, kozmosa bağlı bir hafıza yaşar. *Hiçbir şeyin olmadığı vakitler* geri gelir. Düş-kuran varlığın her tür sıkıntıya söz geçirebileceği bir yaşam, bir zamanların yaşamının o güzel ve önemli vakitleri" (Bachelard, 2012: 128-129). Halit ruhundaki geçmişi, içe dönmenin sağladığı ontolojiyle yeniden bir töze kavuşturur. Dışarıdaki somut değişmezliğin, tekrarın karşısında

kendi içinde değişmeyen geçmişi dünyaya en soyut ve elle tutulamaz bağlarla bağlamak ister. Çünkü Bachelard'ın da belirttiği gibi Halit, bu bağı tarihe veya coğrafyaya göre değil, kendi içinin kozmosa dayanan hafızasıyla kurmak ister. Bu içteki kozmosa bağlı hafıza, geçmişin aydınlığıdır. Dışarıdaki kış'ın, kar'ın, kurt'un sıkıştırdığı ve hiçbir şeyin olmadığı vakitlerde, içe dönen varlığın ortaya çıkardığı bu hafıza, içe dönmenin ontolojisiyle varlığın her türlü sıkıntıya söz geçirebileceğini gösterir. Çünkü Halit ve Hoca'nın sonra'larla yeniledikleri bütün bu dışarıdaki sıkıntıları aşma, onların söz geçirme, bu kozmos hafızasının içsel ontolojisine bağlıdır. Halit ve Hoca, içsel ontolojik düzlemde yeniden töze kavuşurlar.

Bu töze kavuşmak için Hoca'nın alışık olmadığı bir mekânda algısal olarak sıkışmışlık hissi duymuş olmasına dikkat etmek gerekir. Halit'e anlatmak veya hissettirmek istediği bu sıkışmışlık, aslında ortak bir duygudur. Hoca'nın isteği, sonunda Halit'in tereddütsüz verdiği cevaptır. Çünkü bu sıkışmayı içe dönmekten başka hiçbir şey aşamaz. Tam bu noktada Bachelard'ın Louis Ulbach'tan aktardığı "Sıkıntı, taşranın en büyük mutluluğudur. Barındırdığı şiddet nedeniyle düşlememize yol açan, onulmaz, derin sıkıntıdan söz veriyorum." (Bachelard, 2012: 129) şeklindeki cümlede, içe dönmenin bütün ontolojisi yatmaktadır. Bachelard bu sözü şöyle açıklar: "İşte bu vakitler, yeniden kavuşulan bir hayal-gücünde kalıcı olduklarını açığa vururlar. Yaşanan süreden başka bir süreye dâhildirler. Bu süre poetik bir varoluşçuluk içinde, yaşanan durma vakitlerini sunan süre-olmayandır. Hiçbir şeyin olup bitmediği o saatlerde nasıl da güzeldi dünya" (2012: 129). Taşrada böylesi vakitler, insanın yeniden kavuştuğu bir hayal-gücünde kalıcı olur. Bu kalıcılıkta yaşanan süreden başka bir süreye dâhildirler. Böyle bir süre, ontolojik olarak yaşanan durma vakitlerini sunan süre-olmayandır. Hiçbir şeyin olup bitmediği o saatlerde, dünyanın güzelliğine de vurgu yapan Bachelard, bu süre-olmayanı dinginliğin evreni, düşlemenin evreni sayar. Ona göre "yaşam-olmayan bu önemli vakitler, yaşama egemendir, bir varlığı kendi varlığına yabancı olumsuzluklardan/zorunsuzluklardan, yalnızlık yoluyla çekip ayırarak onun geçmişini derinleştirir. Yaşama egemen olan bir yaşamda, sürmeyen bir sürede yaşamak, bize iade edilen bir ayrıcalıktır" (Bachelard, 2012: 129). Buradan hareketle, Hoca'nın sonradan gittiği, Halit'in asıl yeri olan bu mekânın bir taşra, hatta daha da uzak bir dağ köyü olabileceği açıktır. Başta Hoca'nın çektiği, sonra da Halit'in onayladığı bu sıkıntı, taşranın ortaya çıkardığı bir sıkıntıdır. Bu mekânın barındırdığı şiddet, karakış, göz gözü görmeyen düzlem, kurtların indiği ve bu döngünün sürekliliğinin doğurduğu şiddet, onları içe dönmeye sevk eder. Bu onulmaz gibi görünen derin sıkıntı, mekânı aşmalarını sağlar. Hoca ve Halit, bu şiddet karşısında içlerine dönerek hayallerindeki kalıcılıkla karşı karşıya kalırlar. Böylelikle mekânı aşmalarının yanı sıra zamanı da aşarlar, zamansızlığı deneyimlemiş olurlar. İçlerinde, yaşanan süreden başka bir süreye, başka bir zamana dâhil olurlar. Bu, zamanı açma olgusu, onlara dışarının şiddetli zamanına karşı, zamanda bir durma imkânı verir. Süre-olmayanın içinde durma vakitlerini yaşayan ve kendilerini bulan Halit ve Hoca, ontolojik olarak varlıklarını gerçekleştirir ve "güzel" bir dünyaya açılırlar. Bu dünya, dışarıdaki kış'a, kurt'a, fırtına'ya karşın dingin bir dünyadır. Somut zamanda ve mekânda olmadığı için yaşam-olmayan bu an'larda aslında içsel yaşamın tamamen egemen olduğunu görürler. Çünkü onlar, kendi varlıklarına yabancı olan bütün dışsallıktan, yalnızlıkları aracılığıyla uzaklaşırlar ve içlerine dönerek

geçmişlerini derinleştirirler. Dışarıdaki yaşama egemen olan yeni bir yaşamda, sürenin olmadığı bir yaşamda ayrıcalıklı olarak yaşarlar. Bu ayrıcalıklı onlar, içe dönmenin ontolojisinde yeni bir kozmos inşa ederler.

Dışarının fiziksel mekân ölçülerine karşı, içsel mekânın sonsuzluğunda var olma bilincini öğütleyen Halit'in itkisi bu darlıktır. Çünkü "dışsal bir manzara, içsel bir büyüklüğün kendini açmasına yardım eder" (Bachelard, 2013: 233). "Karakış"ın, "kurtlar"ın, "karlar"ın sardığı, çaresizliğin ve yalnızlığın oluşturduğu bu dışsal manzara, Halit'in ve Hoca'nın içsel mekânlarının kendi büyüklüğünü açmasına yardım eder. Bu dışsal mekân, içe dönmenin ontolojisiyle içsel mekân sonsuzluğuna dönüşür. "Karakış", içteki bahara; "karlar", varlığın el değmemiş saflığına; "kurtlar" da çaresizliğin, sessizliğin, yalnızlığın iç mekândaki orkestrasına, bu büyük sese dönüşür. Bu dönüş, hem Halit adına hem de Hoca adına "varoluş duygusunun artması"na denk düşer. Çünkü var oldukları duygusuna ancak içsel düzlemde tanıklık eden Halit ve Hoca, içlerinde bu duygunun artmasına ve bir bakıma güçlenmesine tanıklık ederler. Bu bağlamda "İçsellik açısından bakıldığında uçsuz bucaksızlığın bir yoğunluk, bir varlık yoğunluğu olduğunu, içsel bir uçsuz bucaksızlığın engin perspektifi içinde gelişen bir varlığın yoğunluğu olduğunu keşfeder(ler)" (Bachelard, 2013: 234). Halit ve Hoca varoluş duygusunun en anlamlı ve en geniş düzlemini bu içsel yoğunlukta bulurlar. Dışarıdaki darlık ve tekdüzeliğe karşı, içe dönmenin sunduğu sonsuz bir yoğunluk yaşanır.

Böylesi bir yoğunlaşmayı Halit ile Hoca, nesneyi aşmanın bilincine vardıkları bağlamda gerçekleştirirler. Hoca, Halit'e dışarıdaki kar'ı sorarken kapanan mekânın farkındadır. Bir varlık darlaşması bağlamında mekânın bu sıkıştırma düzlemini aşmayı dener. Halit, bu manzarayı daha önce iç'selleştirmiştir. Bu sebeple Halit, karşısındaki varlığı sıkıştıran nesneye (kar) karşı büyümeyi bilmektedir. Halit "sen daha beterini görmedin Hocam" derken nesne karşısında kendi içsel mekânını büyütürken bu manzarayı sayısız kere "bahara" çevirdiğini belirtmek ister. Nesne (kar) karşısında büyüyen mekân, nesneyi aşar. Baudelaire, "yalnız kişinin ruhu, sonsuz mekânlara dalar." (akt. Bachelard, 2013: 235), derken tam da bu durumu işaret eder. Halit yalnızdır, bu mekâna yabancı olduğu anlaşılan Hoca daha da yalnızdır. Bu yalnızlık içinde nesneyi aşan ruhlar, sonsuz bir mekânın içine dalarak hem kendilerini hem de mekânlarını büyütürler. "Karakış"ı da "kar"ı da "kurtlar"ı da kendi iç mekânlarıyla kuşatırlar.

Bu kuşatma, ancak dışarıda olanın içeride büyütülmesiyle gerçekleşir. Halit'in ve Hoca'nın tam karşısında duran "kar"ı anlamlandırmaya çalışan Halit, Hoca'dan bu kar'ı içsel mekânı ile beslemesini ister bir bakıma. Varlığı içte olan bu mekânda birleşen Halit ve kar, birlikte düzene girer, birlikte büyürler. Kar ancak içsel mekânda bir varlık olmayı bekler. Yani kar, "ruhunu arar", böylelikle bahar'a kavuşur. Çünkü kar, bu kuşatmayla "kış baharı"na dönüşebilir. Çünkü birey, "dünyadaki bir varlığın ruhunu aradığını bildiğinde, aslında kendi ruhunu arıyor demektir" (Bachelard, 2013: 242). Karşılarında duran bu varlık, bu kar, Halit'i de Hoca'yı da kendi ruhlarına yöneltir. İkisi de kendi gerçek varlıklarını, ruhlarını aramaktadırlar. "Sen daha beterini görmedin" diyen Halit, Hoca'nın kendi ruhunu aradığını görür. Çünkü Halit'in döngüsel arayışını bu mekânda Hoca ilk defa yaşamaktadır. Kar'ın ruhunu arayan Hoca, aslında bununla kendi ruhunu da arama yoluna girmiştir. "Göz gözü

görmüyor" diyen Hoca, bu arayışı, somutlaştırır. Kar'dan başka hiçbir varlığın bulunmadığı bu mekânda, Hoca'nın aradığı ve görmek istediği tek şey kendi ruhudur. İçe dönecek olan ontoloji, bu arayışa cevap verir. Bu içsel mekânda Halit de Hoca da nesnelere varlığını değiştirir, onların ruhunu bulur. Ancak bu ruh sadece içsel mekânla ölçülebilir, değerlendirilebilir. Çünkü bütün nesnelere, içsel mekânda "ifade edilmiş olduğu için yayılma değeri kazan(mıştır)" (Bachelard, 2013: 243). Bu yayılma değeri kazanan nesnelere, içsel mekânda değer kazanır, içsellik değerlerine bulanmış olur. İçselleşen mekânla birlikte büyür, genişler, bir yayılma değeri kazanmış olur. Böylelikle dışarıda duran bütün kar, karakış, tipi, gözün gözü görmesini engelleyen her şey, içsel mekânda artık asla bir nesne değildir. Çünkü içsellik değeri kazanmış hiçbir varlık, somut düzlemde değerlendirilemez. O hâlde Bachelard'ın sözünü genelleyerek hareket ettiğimizde şu sonuca varırız: Bir nesneye içsellik mekânını kazandırmak, "ona nesnel olarak sahip olduğundan daha fazla mekân vermektir", yani "içsel mekânının yayılmasını takip etmektir" (Bachelard, 2013: 244). İçine dönen Halit ve Hoca, kar'a, kar'ın nesnel olarak sahip olduğundan daha fazla bir mekân vermişlerdir. Kar'ın, kendi içlerinde değer kazanmış uçsuz bucaksız mekânlarında yayılmasına olanak tanımışlardır. Böylece kar'la birlikte mekân da yayılır. Bu içsel büyüme, nesneyi ve nesneliği aşar. Dışarıdaki karakış, kar, rüzgâr, tipi, içsel mekânda dingin ve engindir.

2. Bir Yalnızlık Bilinci Olarak İçe Dönmenin Ontolojisi

Kabuğuna çekilmek, içe dönmenin yollarından biri olarak kabul edilirse, birey, "bir kabukta yaşamak için yalnız olmak gerektiğini" ve "hayali yaşarken yalnızlığa boyun eğdiğini" "iyi bilmek" (Bachelard, 2013: 159) durumundadır. Çünkü kabuğuna çekilmek, yalnız olmanın bilincini taşır. Bu bilinç kendiliğinden oluşan yaşamsal bir zorunluluk durumu olabileceği gibi aynı zamanda mekânın bir itkisi de olabilir. Dışarı'da yalnızlığın yaşandığı mekânlar, içsel döngüde yeniden kurulurken daha güçlü bir ontolojik düzlem oluştururlar. Çünkü artık "yapıyı içeriden inşa etmek üstüne kurulan düşler" (2013: 163) devreye girer. İçten örülen ve yeniden inşa edilen bu yalnızlık mekânlarında birey merkezdedir. Bu bağlamda "Geçmiş yalnızlıklarımızın tüm mekânları, içinde yalnızlık acısı çektiğimiz, yalnızlığın tadını çıkardığımız, yalnızlığı aradığımız, yalnızlıkla uzlaştığımız mekânlar içimizde silinmeden kalır. Daha kesin olarak söylersek, varlık bunları silip atmamak istemez." (Bachelard, 2013: 40) diyen Bachelard'ın, söz konusu olan içten örmenin sağlam yapısına işaret ettiğini söylemek mümkündür. Ontolojik düzlemde varlık, yalnızlık bilincinde içe dönmenin bir sonucu olarak ördüğü ruhsal yapıda, dışarıda bırakılan mekânın içteki silinmeyen içsellik boyutuna durmaksızın bir yolculuk yapar. Silinmeyen bu içtenlik değerleri, yalnızın sağladığı büyük itkiyle düşlemenin bütün imkânlarını kullanır. Burada ciddi bir paradoks gibi görülen çatışma, içe dönmeyle uyuma, dinginliğe kavuşur. Yalnızlık, bir köşeye çekilmeyi imlediğinde, birey çekildiği bu köşede söz konusu paradoksu çözmüş olur. Çünkü "Düş kuran kişi, çekildiği köşede, dünyadaki tüm nesnelere tek tek yıkan titiz bir düşlemeyle dünyayı silip atmıştır. Köşe bir anılar dolabına dönüşür. Yoğunlaşmış hareketsizlikle, yitip gitmiş bir dünyada yapılmış en uzak yolculuklar birleşir" (Bachelard, 2013: 179). Bu bağlamda yalnızlık, "yoğunlaştırılmış hareketsizlik"tir. Dış dünyanın hızı, akışı, hareketleri

silinmiş, ancak içe dönmenin ontolojisinde yoğunlaştırılıp derin izlerin yolculuğuna çıkılmıştır. Halit ve Hoca'da içe dönmenin sancısı, bu yolculukta ortaya çıkar. Ontolojik değişimin ortaya çıkabilmesi için bu yolculuğa çıkılması gerekir. Halit, Hoca'nın içinde bulunduğu ontik yalnızlığın farkındadır. Deneyimlenmiş bir ontolojide bulunan Halit, Hoca'yı bu yolculuğa çıkarır.

Bu yolculuğa çıkışta, Hoca'nın dipten, derinden gelen, ancak varlığını tam olarak tanımlayamadığı bir ses itki görevini üstlenir. Dışarı'nın uğultulu, gürültülü ve kaotik sesi, Hoca'yı sessizliğin sesini arama düzlemine sokar. Dışarı'nın sesi Hoca'yı, bir başka ses arama düzlemine sokarken içinde bulunduğu mekânın bütün gerçekliğini kendisine gösterir. Dışarı'nın sesi, Hoca'yı bulunduğu yer'den çekip gerçek bir mekâna yönlendiren bir yalnızlık fenomenidir. Çünkü "kırılgan ve uçucu bir varlık olan ses, en güçlü gerçekliklere tanıklık edebilir. Ses, insan ile dünyayı birleştiren bir gerçeklik güvencesi olarak ele alınır. Ne var ki konuşmadan önce işitmek gerekir" (Bachelard, 2013: 219). Hoca, Halit'le konuşmadan önce dışarı'nın sesini dinlemiştir. Onu çağıran sessizliğin sesini işitmiş ve bu işitme olgusunu daha önce bilen, deneyimleyen Halit'le paylaşmıştır. Halit ve Hoca, konuşmadan önce dışarıyı dinlemiş, kendileri ile dünyayı gerçeklik güvencesi içinde birleştirmişlerdir. Buradaki gerçeklik güvencesi, dışarı'nın sesine karşılık içe dönmenin ontik yapısındaki yalnızlığın ördüğü sessizliktir.

Bachelard, "sessizlik 'derin'dir" (2013: 218) der. Yalnızlık bu derinlikten beslenir. Çünkü yalnızlıkta, "görünmez olanın ontoloji ile duyulmaz olanın ontolojisi" vardır. O hâlde bir başka deyişle yalnızlıkta "görülenin aşkınlığı ile duyulanın aşkınlığı, varlığın büyüklüğünde bir arada" (2013: 219) bulunur. Yalnızlıkta birey, dışarıdaki daralmaya karşın iç'te varlığın büyük genişliğini duyar. Çünkü "Her yalnız düşçü, gözlerini yumduğunda sesleri başka türlü duyduğunu bilir. Düşünmek için, içinin sesini dinlemek için, düşüncenin 'dibinde yatanı' dile getir(mek)" (2013: 219-220) için dışarı'nın görünür ve duyulur olan tarafı aşılmış olur. "Bu durumda kulak, gözlerin kapalı olduğunu bilir" (2013: 220). İyi bir dinleyiciyi olan Hoca, kendisi gibi işitmeyi görünür kılan Halit'e bu bağlamda soru sorar. İçe dönmenin ontolojisinde artık Hoca, Halit gibi dışarı'nın sesleri başka türlü duymaya, dışarı'ya karşı içinin sesini dinlemeye başlar. Böylece içe dönmenin ontolojisinde görünmez ve duyulmaz olanın ontolojisi de yerini almış olur. Kulağını dışarı'ya, gözünü iç'e açan Hoca ve Halit için gören, duyardır artık. Burada kulak hem sesi hem de görmeyi sağlamış olur. Bu, içsel bir sürecin varoluşunu gerçekleştirmesidir. "Görme-ötesi ve işitme-ötesi, görmeyi işitmek" (2013: 220) konumundadır. Bu bağlamda görmeyi işitmek, hissetmektir. Böylesi bir hissetmenin ontolojisi, ancak içe dönmekle sağlanabilir. Bu, bireyin kendini dinlemesi ve kendinde gördüğünü işitmesidir. Bu işitme ve görme, zıt ve eş zamanlı gerçekleştirir. İşitme ve görme eylemleri, içe dönmenin ontolojisinde eş zamanlı olarak dönüşerek birbirlerini gerçekleştirirler. İçe dönen birey, kendini gerçekleştirir. İçe dönen Halit ve Hoca, dışarı'da gördüklerinin aksine içlerinde gördüklerini hissederek duyumsarlar.

Bu gerçekleşme esnasında dinlenen şey, bireyle var olur. Çünkü o, görünmenin ötesinde var olur. Görülmeden var edilen şey, bireyin varlığıyla varlık kazanarak iç'in bir unsuru, bir parçası hâline gelir. İçeri dönüldüğünde

bu aşamada bulunan her şey varlığın bir kanıtıdır. Yalnızlık içinde üretilen mekân, bu arada son derece önemlidir. Görülenin ve duyulanın aşkınlığında mekânın aşkınlığı da söz konusu olur. Dışarı'nın silinen mekânı, içeride'nin yeniden bir üretim aşamasına girer ve kendini biçimlendirir. İçeri'nin silmediği bu mekân, yalnızlık bilinci içinde bireyin ontolojik mekânı olur ve görülmez olanın ontolojisi oluşturur. Duyulmaz olanın ontolojisi de bu içe dönmenin bir varlık kazanmasıyla sağlanır. Bütün bunların düşlemek olgusundan kaynaklandığı söylenebilir. Düşlemde yeni bir mekân ve bu mekâna bağlı bir ontoloji gerçekleşmiş olur. Böylelikle düşlemek, içimizin sesini dinlemek'e denk düşer. Bu, mutlak bir yalnızlığı gerektirir. Yalnızlık derin kökleri olan varoluştur. Halit ve Hoca, dışarı'nın itkisiyle oluşan mutlak yalnızlıklarında içlerine döner ve derin kökleri olan varoluşlarını içeri'ye doğru çoğaltırlar.

İçe dönmek, yalnızlıkta ortaya çıkan bir ontolojik durumdur. Bireyin yalnızlık içinde öğrendiği bu sessiz dil, sonsuz konuşmaları başlatır. Yalnızlık içinde kalan Hoca'nın sorularının itkisi, bu yalnızlıktır; yalnızlıkta mekânın sert ve kuşatıcı düzlemi derinleşirken söz konusu itki de derinleşmiştir. Yalnızlığın bu *öğretici* olgusu, kendine özgü bir öğretici biçimi geliştirir: yalnızlık bilincinde içe dönmek, soruların sessiz cevabıdır. Yalnızlığın öğrettiği dilde içe dönmenin ontolojik deneyimini yaşayan Halit de içe dönmenin huzuru ve güvenliği içinde Hoca'ya cevap verir. Halit, bu yalnızlığın dilini bildiği için Hoca'ya nazaran daha sakindir, dingindir; çünkü bütün soruların sessiz cevaplarını bilir. Bu cevaplar bir *aktarımın* sonucudur. Halit aslında içe dönmeyi teklif ederken kendinde gerçekleştirdiği aktarımı işaret etmiştir. Bu aktarım bir *Uebertragung*'tur. "Yapayalnız dalınan bir düste, erdemlerle donatılan ve sevilen varlığın tüm idealleştirmelerini değerlendirmek için, yaşamı düşlerken dile getirilen idealliklere psikolojik bir gerçeklik kazandıran tüm yer değiştirmeleri izleyebilmek için (...) karmaşık bir aktarım ön görmek gerek(ir). Bu karmaşık aktarımı ele alırken Jung'un *Uebertragung*'a tüm işlevlerini yüklemek" (Bachelard, 2012: 85) bu çerçevede içe dönmenin bir aktarım da olduğu gerçeğini ortaya çıkarır. Yalnızlık düşleminde bir ontolojik paradoks ortaya çıkar. "Ontolojik paradoksun ilki (şudur): düşleme, düş-kuramı başka bir dünyaya taşırken onu kendisinden başka biri kılar. Ne var ki yine de kendisidir bu öteki, kendisinin ikizidir" (Bachelard, 2012: 86). Kendisinin ikizi, bir yalnızlık bilincidir. Bu yalnızlık bilinci de bir aktarım olarak içe dönmeyi gerektirir. "Bize en yakın olan varlık, ikizimiz, ikiz varlığımızın ikizi, hangi çapraz yansımalarda (...) uyanık düşlerimizde bir tür iç aktarım, bizi kendimizin ötesinde başka bir kendimize taşıyan bir *Uebertragung* yaşamamız da bundandır işte" (Bachelard, 2012: 89). Dolayısıyla yalnızlık bilincinde içe dönmek, her şeyin başında bir *Uebertragung*'dur. Çünkü mevcut gerçeklik düzleminde Halit'in ve Hoca'nın taşınıp yeni bir gerçeklik alanına yerleşmesi, aktarım sağlaması gerekir. Bu yeni gerçeklik alanı, psikolojik bir gerçeklik alanıdır ve karakterler, içsel ve derine doğru bir aktarımla yer değiştirirler. Bu içsellik ve derinlik bireyi bir iç aktarım yoluyla başka bir yere taşırken Bachelard'ın işaret ettiği ontolojik paradoks gerçekleşir. İçe dönmenin ontolojisi içinde Halit ve Hoca, içlerine dönerek başka bir dünyaya taşınırken "başka biri" olurlar, ancak bu başkalık, bir diğer kendiliktir, kendilerinin diğer benlik'idir. Çünkü Halit ve Hoca, somut gerçekliklerinden psikolojik gerçekliklerine aktarım sağlarken bir başka bireye geçişme yaşadıkları söylenemez. Halit ve Hoca, içe dönmenin

ontolojisinde başkası olarak kendisi'dir. Dolayısıyla Bachelard'ın işaret ettiği ikizlik düzlemi, Halit ve Hoca'nın, kendi varlıklarının ikizlik durumunu ortaya çıkarır ve kendilerinin ötesinde başka bir kendilik taşıyan Uebertragung (aktarım/geçişme) yaşayarak içe dönmenin ontolojisindeki paradoksu derinleştirirler. Ancak içe dönmenin ontolojisindeki bu paradoks, arınmaya özgü bir aktarım sağlar ve Halit ile Hoca için psikolojik bir varoluş imkânı sunar. Bu psikolojik varoluşun gerçekleşmesi için de Halit ve Hoca'nın gündelik yaşamı aşması, yaşamsal düzlemde yeni bir üretime girmesi, içe dönmesi gerekir. İçe dönmenin bucaksızlığında gündelik yaşam aşılır ve Bachelard'ın "yaşamın artması" (2012: 100) dediği durumu ortaya çıkarır. Halit ve Hoca, kendi yaşamalarını, içe dönerek kendileri arttırmışlardır.

Bu bağlamda içe dönmek, dışarıdaki imkânsızlığın bastırılması değil, aşılmasıdır. Gündelik yaşamı, içe dönerek aşan Halit, yeni bir yaşam alanı üretmek için yaşamını arttırması adına Hoca'yı da davet eder. Çünkü dışarıdaki yaşamın kısırlığında içe dönmek, yaşamı yükseltmektir. Burada gerçekliğin kısırlığında kendini yeniden üretemeyen birey, idealleştirme yoluyla içe dönmenin ontolojisinde bastırma durumlarından kurtulur ve kendisiyle, gerçek kimliğiyle karşılaşır. Dolayısıyla, kışın, kar'ın, kurdun ve her türlü nesnenin sıkıştırdığı düzlemde hayal edilen yaşamın veya düşlenen varlık alanının içine giren Halit ve onun davetiyle Hoca, dingin ve kendilik dolu bir sığınak bulurlar. Bu sığınakta Halit ve Hoca, kendi varoluşlarını gerçekleştirirler; çünkü içe dönmek, doğurgan bir arketiptir, dışardaki gürültünün, hızın durmasına, dinginleşmesine yardımcı olur. Bu durma'da doğurganlık artar. Halit, Hoca'yı yaşamın bu duran tarafına davet eder.

İçe dönmenin ontolojisinde yalnızlık, sürekliliktir. Bu süreklilikteki yolculuk uzar. Çünkü içe dönen bireyin düşlemesi uzundur. Uzun düşler kuran birey, "şimdiden uzaklaşıp ilk yaşam vakitlerini yeniden yaşamaya başlar" (Bachelard, 2012: 105); en azından böyle bir imkâna sahiptir. Şimdiyi uzaklaştıran, şimdiyi dışarıda bırakan şey, bireyin bir ontolojik yalnızlık içinde oluşudur. Esasında böyle bir durumda birey, şimdi'nin içinde hiçbir şeyde yoktur. Hiçbir şeyin içinde kendini gerçekleştirememesi, şimdiyi ötelemesine sebep olur. Uzun düşler, uzun yolculuklar için birer itki yaratmış olur. Bu düşlerle yola çıkan birey, uzun ve uzak, ancak bir kendilik kadar yakın mekânlara sığınır. Çünkü bütün bu mekânları saran bir sonsuz mekân vardır; o da iç'in kendisidir. İçe dönmek, bütün uzak düşlerin ve şimdinin uzağındaki bütün düzlemlerin mekânı olur. Şimdinin yalnızlığında Halit, içteki çokluğun, ancak kendinden oluşan çokluğun içine girer. Bütün bu çoklukta Halit, sadece kendisi olanı yaşar. Bu çoklukta yalnızlık derinleşir. Hoca'nın Halit'e yönelttiği sorular da şimdinin yalnızlığındandır. Hoca şimdinin içinde yer almak istemez. Şimdi, Hoca için katlanılmaz veya katlanılması zor bir ortama sahiptir. Halit'in bu ortamı hafifletebilecek "kış baharı" ibaresi de bu katlanılmaz olanın vurgusunu yapar. Ayrıca Hoca'nın, Halit'e sürekli olarak yönelttiği "sonra" sorusu bu, şimdiden kurtulmanın saklı bir umudu olarak değerlendirilmelidir. "Sonra" bir kurtuluş umudu olarak yalnızlığın derinleştirdiği şimdi'nin katlanılmaz oluşundan uzaklaşma isteğidir. Halit, Hoca'nın bu isteğine kayıtsız kalmaz. Hoca'nın sonra'dan gelecek bu kurtuluş arzusunu içe dönmek'le müjdeler. İçe dönmek, bütün bu katlanılmaz olanı hafifletir, dinginleştirir ve yaşamdaki durma'yı sağlar.

Böylece Halit ve Hoca, sonra'nın uzak ve uzun düşlerinde birleşir. En uzak olan ilk yaşamlarından, şimdi olana kadar uzanan bir sınırsızlıkta yaşama dönerler.

Düşleme'yi çocukluktaki yalnızlık ile ilişkilendiren Bachelard'tan hareketle içe dönmenin yalnızlığında da dinginlik bağlamında bu dönüşün varlığına dikkat çekmek gerekir. "Yapayalnız düşler kurduğunda, sınırsız bir varoluş tadardı çocuk. Daldığı düşleme, sadece kaçmak için değildi. Bir gelişme düşlemesiydi." (2012: 106-107) diyen Bachelard'ın, "gelişme düşlemesi" vurgusu önemlidir. Burada Halit ve Hoca için de içe dönmenin bir gelişme düşlemesi olduğu açıkça ortadır. Halit, içe dönerek bir kaçış gerçekleştirmez. Bulduğu sıkışmışlıktan kaçmak yerine, bu durumun içinde daha öte bir gelişme olarak sınırları genişletir. Aslında Hoca da herhangi bir kaçışı düşünmediği için Halit'e ısrarla sorular sorar. "Sonra" vurgusu bu ısrarın bir göstergesidir. Sonra'da gizli, ama beklenen bir umut/gelişme söz konusudur. Dolayısıyla içe dönmenin ontolojisinde çocukluğa sığınmak, dönmek de vardır ve bu, Halit ve Hoca için dünyayı açmak demektir.

Yalnızlık düzleminde içe dönmek, aynı zamanda ontolojik bir özlemdir. Bachelard, bir evin psikolojisini oluşturan izleklerin sonsuz bir diyalektik ağa sahip olduğunu işaret ederken "Böyle diyalektiklerin çerçevesinde incelenen geçmiş(in) sabit (olmadığını); hafızaya ne aynı çizgilerle ne de aynı ışıkla gel(diğini)" söyler. Ona göre "İnsanca bir değerler ağına düşer düşmez, unutmayan bir varlığın iç değerlerine hapsolür olmaz geçmiş de anımsayan zihnin ve kendi sadakatiyle beslenen ruhun ikili gücünde ortaya çıkar. Ruh ile zihin aynı hafızaya sahip değildir" (2012: 111). İçe dönmenin ontolojisi sarsılmaz bir mekân oluşturur. Bu iç-mekân, bir evin mutlak kozmosunu da oluşturur. Evin bütün ontolojisi içinde, yani bir bakıma içe dönmenin ontolojisinde sınırsız bir geçmiş de söz konusudur. Geçmişin sabit olmayışı, hafızayı da devingen bir yapıda ve türlü çağrışımlarla sınırsız bir alanda zorlar. İçe dönen varlık bir bağlamda geçmişine de döndüğü için, geçmiş bir iç değerler bütünlüğü olarak karşımıza çıkar. Bu iç-değerler bağlamında varlık'ın/Halit'in, unutmayan zihninin ve bütün iç dünyasına sadık kalan ruhunun birleşmesiyle ortaya çıkan geçmiş, içe dönmenin ontolojisini de belirginleştirir. Burada geçmiş, kendilik içinde sınırsız açılıma girerken ruhun ve zihnin bambaşka hafızalardan beslendiği fark edilir. İçe dönen ontolojide zihin, unutmamış olmanın diriliğini yaşarken, aynı zamanda ruhun kendi gerçekliğinden ve bu gerçekliğe olan bağlılığından yeşerdiğini söylemek mümkün olur. Halit, içe dönerken sonsuz bir geçmişi hatırlamaya ve ruhunun oluşturduğu kendilik gerçeğinden beslenmeye çağrıda bulunur. Hoca'yı ruhsal ve zihinsel bir birleşmeye, içsel olana davet eder. Çünkü iç'teki "geçmişin yeniden yaşanması, ancak böyle bir birlik kurulduğu" (Bachelard, 2012: 112) zaman mümkündür. Ancak söz konusu geçmişin yeniden yaşanması, geçmişin sadece sıradan bir düzlemde hatırlanması veya algılanması değil, içe dönmenin ontolojik zemininde an'lardan oluşması durumu söz konusudur. Bu an'ların yeniden düşünmesi durumunda gündelik yaşamın şimdi'nin dışında, yaşamın şimdi değeri kazanır. Burada söz konusu olan şey "geçmişin bir düşlemede hayal değeri olarak kendini göstermesi"dir (Bachelard, 2012: 112). Bu bağlamda düş değeri kazanan geçmiş, bütün an'ları yeniden "renklendirir" ve onlara şimdi'nin içinde dirim kazandırır. O

hâlde “Geçmişin değerlerini yeniden yaşamak için düşlemek gerekir; müthiş bir durmanın huzuru içinde, bu devasa psişik genişlemeyi, yani düşlemeyi kabul etmek gerekir” (Bachelard, 2012: 112). Halit, bu düşlemeyi kabul eder. Halit’in içe dönme durumunda geçmiş, bütün yeni renkleriyle ve düş değeri taşıyan bütün an’larıyla yaşamın en sıkıştığı yerde sonsuz bir genişleme sağlamak için Hoca’yı davet eder. Bu davet, Hoca’nın beklentisinin, içe dönmenin ontolojisinde, durma’nın sağladığı huzurla bir genişleme yaşamasına imkân tanır. Hoca da geçmişin ontolojik özlemine duymak ister. Bunu Hoca’nın “sonra” sorularına dayandırmak gerekir. Çünkü “sonra” sorularına verilen cevaplarda mutlak bir “önce” vardır. Halit de Hoca da bu “önce”nin özlemine “sonra”ya taşır.

Ontolojik yalnızlık ve bu yalnızlıktaki özlem düzleminden ilerlediğimizde Bachelard’a göre çocukluk, “insan psişesinin merkezinde kozmik yalnızlık anılarında” bulunur. Çünkü “Hayal-gücü ile hafızanın birbirine en yakın düştüğü yer orasıdır.” Burada “gerçek ile hayalî olan birbirine düğümlenir.” Böylelikle “gerçekliğin hayalleri, hayal-gücünde yaşar.” Çocuklukta oluşan bu kozmos, olduğu gibi kalır. Her şeyin değiştiği, insanların gelip geçici olduğu bir düzlemde bu kozmos, tüm yaşam boyunca hiçbir şekilde silinmez. Çünkü “çocukluğun kozmikliği, kendi içimizde yaşar. Yalnızken kurduğumuz düşlerde yeniden ortaya çıkar” (Bachelard, 2012: 116). Halit’in bulunduğu kaotik ortamdan mutlak kozmos olan içine dönmesinin temelinde –belki de- en çok bu durum yatmaktadır. Bu kaosun bütün parçalarından ve dağınıklığından kurtulmak isteyen Halit, kendi içinde yaşadığı çocukluğun kozmikliğine döner. Halit’in bu kaosun ortasında içinde yaşadığı kozmikliğe dönme arzusu, yalnızken kurduğu veya kuracağı düşlerde yeniden belirir, ortaya çıkar. Çünkü Halit’in de Hoca’nın da içinde bulunduğu yalnızlık, kozmik bir yalnızlıktır. İçe dönmenin ontolojisinde silinmez anların oluşturduğu kozmos, bir yalnızlık kozmosudur. Bachelard, “yapayalnız daldığımız düşlemeler bir *metamnezi* etkinliğidir” (2012: 116) derken bellekteki unutulması, silinmesi mümkün olmayan etkinliği işaret eder. Halit’in yapayalnız düzlemindeki bu metamnezi etkinlik, hafıza ile hayalleri birleştirerek yeniden yaşanan ve şimdiye taşınan unutulmazları, silinmezleri ontolojik derinliğe taşınmış olur. Bu bağlamda içe dönmenin ontik yapısı, bir hafızaötesi varlık olarak derinleşir. Halit’in bütün huzuru ve rahatlığıyla verdiği cevapta bu durum yatmaktadır. Hoca, Halit’in bu hafızaötesi çağrısında sonsuz bir düşleme, bir hayal gücü ve bir varlık alanı sezer. Çünkü ruhsal gerçeklik, dışarı’nın gerçekliğinden daha ontik bir alan sağlar. İçe dönmenin ontolojisi unutmanın reddidir. Çünkü içe dönmek, varlığın kaynaklarından birisidir. Varlığa kaynak oluşturan derinlikte ruh ile hafızanın birlikte tutuştuğu kavga hiçbir şeyin unutulması istenmez. Ruha ve hafızaya ancak derinlik sağlayacak olan bu unutmayışlarda varlığın kendini gerçekleştirmesi mümkün olabilir. Varlığa bu bağlamda kaynaklık eden içe dönüşler, hafızanın koruyuculuğunda ruhun en yumuşak anlarına kavuşur. Dışarıdaki dünyaya kaynaklık eden bütün nesnelere böylelikle aşıldığını ve bu içe dönmeyle ulaşılması en zor olan yerlere ulaşılmasını imlemiş olur. Halit bu kaynağı işaret ederek unutmanın kuşatıcılığını önlemek ister.

3. Düşleme Olarak İçe Dönmenin Ontolojisi

İç'in kozmik bir mekân olması dolayısıyla içe dönmenin ontolojisi, bir "kozmetik düşünme"dir. "Kozmik düşünme, bir yalnızlık fenomenidir." Ayrıca "düş kuranın ruhuna kök salmış bir fenomen" olarak belirir. Bu ontik mekânsal yalnızlıkta düşünme/içe dönmenin ontolojisinde "anıların kendisi de birer tablo gibi yerleşir" (Bachelard, 2012: 16). Böylesi bir düşünmede birey tek başına vardır ve an'lar bu yalnızlıkta bir düzene girer. Bachelard, "Kozmik düşünme, bir topluma değil de bir dünyaya yerleştirir bizi. Kozmik düşünme bir tür istikrar, bir tür dinginlik sunar. Zamandan kaçmamıza yardım eder. Bir hâldir bu, bir ruh hâlidir" (2012: 17) derken bireyin bu *tekbaşınalık*'ına işaret eder. Bu tekbaşınalıkta içe dönerken oluşan "kozmetik hayallerin ruha, yalnız ruha, her tür yalnızlığın ilkesi olan ruha ait olduğu" (Bachelard, 2012: 17) netlik kazanır. O hâlde "Düşleme psikik gevşeme fenomenlerinden biri sayılır. Düşlemeyi, bağlayıcı hiçbir gücün olmadığı bir zamanda, gevşemiş olduğumuz bir zamanda yaşarız. Dikkate yer vermediği için, düşünme çoğunlukla hafızadan da yoksundur. Düşleme gerçeğin dışına kaçmaktır, sonuçta tutarlı gerçektışı bir dünya bulunduğu da söylenemez her zaman" (2012: 6) diyen Bachelard, düşünmenin çıkış noktasındaki sıkışmış, daralmış düzlemini de işaret eder. Psikik gevşeme, bireyin fiziki veya somut şartların sıkıştırmasından, bunaltan atmosferinden alarak ruhsal olan derinliğin içine çeker. Birey böylelikle içinde bulunduğu somut şartların gerçeğinden uzaklaşır ve kendi içinde tutarlı bir gerçektışına sığınır. Bu bir içe dönmedir. Hoca'nın sorularındaki gergin ve sıkışmış atmosfer, Halit'in düşünmeyi, içe dönmeyi vurgulamasıyla gevşer, dinginleşir. Bu dinginliğin tinsel varlığı, iç'in kendi gerçekliğinde yarattığı dünyada belirginleşir.

İçe dönmenin ontolojisinde yaratılan bu dünya, geçmiş'in sınırlarında dolaşma veya geçmiş'e sığınma değildir. Çünkü "Hayal-gücü bir gelecek edinmeyi dener." İçe dönmenin merkezinde de böylesi bir geleceği kurma veya en azından gelecek adına bir devinim yaratma eğilimi vardır. Bachelard'ın "Her şeyden önce hayal-gücü, bizleri ağır istikrar durumlarından çekip koparan bir ihtiyatsızlık etkenidir." vurgusu söz konusu olan somut gerçekliğin sertliğini işaret eder. Bu gerçekliğin çıkmazında düşünme, iç'te gelecek adına başka bir dünya kurma ve bu ağır istikrar durumlarından kurtulma yolunu açar. Böylelikle "Düşlerimizde bir dünya oluşur, bizim dünyamız olan bir dünyadır bu. Düşlenen bu dünya, bizim olan bu evrende, varlığımızın büyüme olanaklarını öğretir bize. Düşlenen her evrende *fütürizm* bulunur" (Bachelard, 2012: 10). Halit, içe dönmenin verdiği güvenle gelecek olana işaret eder. İçe dönmek bireye bir ontoloji sunduğundan güven duygusu kendilik kazanır. Dışarıda darlaşan ve sıkışan varlık, bu düşünmeyle içe doğru genişler ve dışarıdaki istikrar durumu oluşturan karakış'tan, kar'dan, kurt'tan ve Halit'in anlattığı döngüden kurtularak yeni bir yaşamsal alana geçer. Buradaki istikrar durumlarından Halit'i çekip çıkaran şey içe dönmektir. Kış, kar ve Halit'in işaret ettiği döngü, dışa ait bir istikrardır ve içe dönmek bu istikrarın sert yüzünü yumuşatır. Bu sertlikten, bu "istikrar" durumundan koparak kendisinden bir dünya yaratan Halit'in dünyası, derinleşen ve genişleyen bir dünyadır. Kıştan, kardan, kurttan ve bütün istikrar nesnelere farklı bir dünyadır. Dışarıdaki kaosu ve sert dünyanın yerine dinginleşen ve bu dinginlik içinde sessizliğin diliyle konuşan bir dünyaya geçilir. Bu güven duygusuyla oluşan yenedünya, kendilikle bezenmiştir. Bu bağlamda düşleyen Halit, iç evreninde kendine ait, kendisi olan bir yeni dünya kurar. Bu yeni dünya varlığın büyümesini işaret eder. Halit ve Hoca'nın içe dönmesi, gelecek adına içsel

ve tinsel bir büyümeyi imlerken içe dönmenin, ilerisi için gerçekleşen “yaşamda bir durma” (Bachelard, 2012: 14) olduğu açıkça anlaşılır.

İçe dönmenin ontolojisi, yaşamda bir durma’dır. Halit, içe dönmeyi vurgularken Hoca’ya, onu tedirgin eden, ona ontik bir kaygı veren dış dünyanın akan zamanını durdurmayı, bu durma’nın başladığı andan öteye düşlemeyle devam etmeyi işaret etmiştir. İçe dönmek, kaygısal bir eylemdir, kaygının varlığının keşfidir. Çünkü “gerçek bir dünya karşısında, insan kendi içindeki kaygının varlığını keşfedebilir” (Bachelard, 2012: 15). Hoca, kendi içindeki varoluşsal kaygının keşfini, dışarıdaki gerçek dünya karşısında keşfeder. Bu keşfin ilk anında, Halit içe dönmeyi vurgulayarak yaşamda bir durma’yı gerçekleştirmiş olur.

Aslında durma, yaşamın yaşanabilirliğini yeniden düzenlemektir. Söz konusu yaşanabilirliğin sekteye uğradığı anlarda düşleme, bu durma an’ı ile tıkanan yolları yeniden açar. Bu sebeple “düşleme, bizim dünyada ikamet etmemize, dünyanın mutluluğunda ikamet etmemize yardım eder” (Bachelard, 2012: 26). Çünkü düşlemenin temelinde içsel bir düzen vardır ve “bir kozmos hayal etmek, düşlemenin en doğal yazgısıdır” (Bachelard, 2012: 27). Dışarıdaki kaosa karşı, içe dönmenin ontolojisinde Halit, bu kozmosu kurmak ister. İçte kurulan her kozmos, düşlemenin sonsuzluğunda katı yazgılardan arındırılır. İçe dönmenin ontolojisi, kendini birçok alanda gerçekleştirir. İçe dönen varlık, hayallere, düşlere dalar, anıların izlerini takip ederek an’larda derinleşir. Bütün bu eylemlerin temelinde tinsel bir itki söz konusudur. Bu tinsel itki dünyada ikamet etme imkânı verir, kendiliğin mutluluk oluşturmasını sağlar. Düşlemesiyle katışan birey, kendi şartlarında huzuru yakalamış olur. Bu sebeple bireyin düşlemesi, “kendi sessiz yaşamıdır” (Bachelard, 2012: 49). Bu sessiz yaşamda içe dönmek, erilmez derinliklere götürür. İçe dönme derinleştiğinde dışarıdaki fırtınalar azalır, dinginleşir. Bu, iç huzurun ortaya çıkışında düşleme, tinsel olanın peşinde koşar. Ancak bu koşuşturma, içsel derinlikte kendini bulan bireyin ontik kaygılarının koşuşturmasıdır. Bu sebeple her adımda derinleşen bir varlık alanı kazanmış olur. İçe dönmenin bu huzurlu meşguliyeti, varoluşun bir gereğidir.

Halit ve Hoca’nın diyalogunda sezilen, derinden gelen bir hüznün de söz konusudur. Hoca’nın içsel bir hisle sorduğu soruları, aynı içsel duyumsamayla cevaplayan Halit’in içe dönmeye hazır hâlden de fark edilen bir melankoli vardır. Bu melankoli içinde içe dönüldüğünde düşleme de bu çerçevede bir nitelik kazanır. “Melankolik düşleme, düşlemenin bir açılımından başka bir şey değildir. Ancak bu o kadar teselli edici bir düşlemedir ki düş kurmanın mutluluğu (onlara) can verir” (Bachelard, 2012: 146). Bu melankolik düşleme ile akışını kaybeden yaşam, bir dirime kavuşur. Düşleme melankolik bir kökten beslense de Halit’e de Hoca’ya da varolma bilincinde bir direnç sağlar. Sıkışan varlığın kendi içinde açılım kazanması, düşlemenin her şeyden önce büyük bir teselli kaynağı yaratmasındandır. Bu kaynaktan beslenmeye yönelirken her ikisi adına da “sonra”sı için olumlu bir zemin oluşur. Çünkü “Düş-kuranın kendi dünyası ile arasında kurduğu bağıntı, güçlü bir bağıntıdır. Yalnız insanın varlığına ulaşmanın en doğrudan yolu, düşleme ile yaşanan bu dünyadır. Yalnız insan düşlediği dünyaların doğrudan sahibidir” (Bachelard, 2012: 170). Bu düşlemeyle kendi dünyalarını araçsız bir şekilde kuran ve ona ulaşan Halit ve Hoca, herhangi bir nesneye ihtiyaç duymazlar. Kendi dünyalarının

doğrudan öznesi olurlar. Bu özel dünyada doğrudan eyleyen olan Halit ve Hoca, düşledikleri dünyanın kendisi olma imkânına da kavuşurlar. Halit ve Hoca, düşledikleri dünya olurlar. "Düşleyen insan ile düşlediği dünya son derece yakındır, birbirine dokunur, iç içe girer. İkisi de aynı varlık düzleminde yer alır; insanın varlığını dünyanın varlığına bağlamak gerekirse düşlemenin cogitosu şöyle duyuracaktır kendini: dünyayı düşünüyorum, öyleyse dünya da onu düşlediğim gibi var oluyor" (Bachelard, 2012: 170). Halit ve Hoca'nın cogitosu da budur. İçe dönmenin ontolojisinde bir dünya düşlerler ve düşledikleri bu dünya, düşlerinin kendisi olarak var olur.

Gilbert Trollet, "Her şey önce düşünür." (akt. Bachelard, 2012: 172) derken düşlemenin cogito'su da daha anlaşılır hâle gelir. Var olmak için önce düşlemenin gerekliliği, Halit ve Hoca için buldukları ortamın ilk koşulu hâline gelir. Öncelikle düşlemeye karşıdaki nesnelere başlanır. "Devinimsiz bir nesne karşısında düşlere daldığında yaşama ve yaşam-olmayana ilişkin bir dram bulur hep" (Bachelard, 2012: 178). Bu dram Hoca tarafından hissedilir. Daha önceden bu dramı bilen Halit'e yönelirken nesnelere mevcudiyetinin vurgusuyla başlandığı görülür. Çünkü nesnelere bir aşinalık söz konusudur. "Nesneler düşünme, aşına olunan nesneye sadakattir. Düş-kuranın, nesnesine duyduğu sadakat içsel düşlemenin koşuludur. Düşleme aşinalığı sürdürür" (Bachelard, 2012: 179). Halit, karşısında sertleşen yaşamın bütün nesnelere aşınadır. Bütün düşmesi bu nesnelere duyduğu aşinalığın üzerinden gelişir. Hoca'ya yöneltilen davet de bu aşinalıktandır. Hoca, karşısındaki nesnelere yabancı değildir, -Halit kadar olmasa da- o da bu aşinalığın içindedir. Karakış'ı, kar'ı, fırtına'yı kurt'u bilen Halit bütün bu nesnelere sadakat duyar. Nesnelere duyduğu sadakatten dolayı onlardan kaçmak yerine, onların sebep olduğu bir düşlemeye gider. İçe dönen Halit, düşlemi içinde bu aşinalığı sürdürür. Daha önce de belirtildiği gibi Halit'in içe dönen ontolojisi, bir kaçış değildir. Dışarıdan sertleşen nesnelere mevcudiyetini kabul eder. Onlara rağmen değil, onlarla birlikte bir düşlemeye girer. İçe dönen ontoloji, bu nesne dünyasını içselleştirerek düşsel bir dünya kurar. Hoca'nın sorduğu bütün bu sorularda da aşinalık vardır, ancak Halit kadar değildir. Halit aşınası olduğu bu karakış nesnelere düşsel bir içsel bahara doğru yol açar. Burada şunu belirtmek gerekir. İçe dönen ontoloji bir kaçış olmadığından, içsel varlık alanlarında düşlenen veya yaşanan her şey, dışarıdaki dünyadan tam anlamıyla soyutlanamaz. İçsel ontik düzlemde hayallerin ve yeniden şimdiye taşınan geçmişin, an'ların hepsinde karakış vardır. Bu karakış'ta kar'ın hayat verdiği özelemler mevcuttur. Fırtına'nın sesinde ayrılıklar duyulmuştur. Kurt'un saldırdığı korkular hissedilmiştir. Çünkü "Bir nesnenin içimizde düşsel olarak belirmesi için, o nesnenin karşısında epey düş-kurmak gerekir" (Bachelard, 2012: 179). Halit bu nesnelere karşısında fazlasıyla döngüsel bir biçimde düşlemeye gitmiştir. İçe dönmenin ontolojisinde varlık kazanan bu nesnelere, "düş-kurana dayanırlar, düş-kuranın ellerinden tutarlar. Böylece düş-kuranın içselliğinde, birer düşünme organı olup çıkarlar" (Bachelard, 2012: 179). Böylesi bir durumda nesnelere sert dünyası yumuşar, içteki ontik düzlemde derinleşir. Bu derinlikte Halit, hem kendini hem de Hoca'yı derin bir dünyaya taşır. Bu, onların varlık kazanmasını sağlar. Çünkü "düşlemenin sadakatinde hem düş-kuran benliğimizi, hem de düşlememize kucak açan nesneyi yeniden bulmak bir varlık kanıtıdır" (Bachelard, 2012: 180). Böylece Halit hem kendisi hem de Hoca adına içe dönmenin ontolojisi, "düşlerdeki nesnelere, kendi varoluşunun dingin bir onayını al(mış)"

(Bachelard, 2012: 180) olur. İçe dönmenin ontolojisi bu onayla varlık kazanır.

İçe dönen varlık olarak Halit, dışarıda bulunan dünyadan, varlık-olmayanın dünyasından uzaklaşır. Çünkü “hayal-gücü varlık olmayı bilmez” (Bachelard, 2012: 180). İçe dönmenin ontik alanındaki Halit ise, içe dönmenin sayesinde “varlığıyla homojen bir dünyada yaşar.” Bu dünya sıkı ve sağlam bir dünyadır. Çünkü varlık-olanla doludur. Bachelard’a göre “Düşleyen insan, bir hacmin mekânında yer alır hep.” Dolayısıyla bu “mekânın tüm hacminde gerçekten bulunan düşleyen insan, her yanıyla dünyasının içindedir, dışarısı olmayan bir içeridedir” (Bachelard, 2012: 181). Bu içerdelik Halit’i dışarıdaki bütün sertlikten, bütün olumsuz gibi görülen şartlardan kurtarmış olur. Halit kendi içindeki homojen dünyada kendisi olur. Çünkü Halit içe dönmenin ardından “dünya ile yüz yüze gelmez olur.” Halit’in “benliği dünyaya karşı çıkmaz artık.” İçe dönmenin ontolojisinde “benlik-olmayan yoktur artık” (Bachelard, 2012: 181). Halit, bu içe dönmenin ontolojisinde, hiçbir şeyi deşillemez, her şeyi “ağırlar.” Bachelard, “düşleme yaşamış sürükler” (2012: 184) derken Halit’in ve Hoca’nın yaşamını da sürükleyen, yönlendiren, onları kendilerine çeken şeyin içe dönmenin ontolojisi olduğu anlaşılır.

Bütün bu dışarıdaki dünyayı aşan, gündelik yaşamı bir kenara koyan Halit ve buna davet edilen Hoca, içe dönmenin ontolojisinde kendilik yalnızlığına ulaşmış olurlar. Bu yalnızlıkta “saatleri saymadan” kendi evrenlerini yeniden kurdukları için, içe dönen ontik dünyalarında “bir varlığın açıldığını” hissedeceklerdir. İçe dönen ontoloji “bir anda dünyayı düşleyen olup çıkar.” “Dünyaya kendilerini açan” Halit ve Hoca’ya “dünya da onlara kendini açar.” Çünkü Bachelard’a göre “düş-kuranın yalnızlığını arttıran yalnızlık düşlemesinde iki derinlik birleşir, dünya varlığının derinliklerinden düş-kuranın varlığının derinliklerine kadar yankılanan iki derinlik çarpışır. Zaman askıya alınır. Zamanın dünü de yarını da yoktur artık. Düş-kuran ile dünyanın ikili derinliği yutar zamanı” (2012: 185-86). İçe dönmenin mevcut yalnızlığı daha da arttırdığını, söz konusu karakışta kurtların da inmesiyle anlaşılan yalnızlık düzlemleri, içe dönmekle beraber daha derinleşen bir yalnızlık bu ontolojide birleşmiş olur. Bu ontolojide daha da derinleşerek birleşen ve çarpışan yalnızlık derinlikleri, Hoca’nın “sonra”larındaki zamanı da ortadan kaldırır. İçe dönmenin ontolojisinde zaman askıya alınır. İçe dönmenin ontik yapısında kronoloji devre dışı kalır. Derinlik, dinginlik içinde zamanın akış hızını durdurur.

İçe dönen birey dışarıdaki parçalanmayı bütünler. Çünkü içeri’de her şey bir bütündür. Bu bütünlük içinde ontolojik olarak daldığı dünyada ruhunu ve bedenini de birleştirir. “Tek bir kozmik hayal, onun düşlerine birlik verir, dünyasına birlik verir. İlk hayalden başka hayaller de doğar, bunlar bir araya gelir, birbirlerini güzelleştirir. Hayaller birbirine asla ters düşmez, dünyanın döşünü kuran kişinin varlığı bölünmez” (Bachelard, 2012: 187). Halit ve Hoca için bu durumdan başka bir düzlemin oluşması mümkün değildir. Karakış’ın kaotik tablosu karşısında kendi içlerinde oluşturdukları kozmik dünyadan başka sığınabilecekleri varlık alanları yoktur. Hem ruhen hem de bedenlen içte var olacak kozmosla hayallerini bütünleştiren Halit ve Hoca, dışarıdaki hızlı akışa karşı bir duraksamayı kabul etmiş olurlar. Bachelard’a göre “dünyayı düşünen kişi bir duraksamanın varlığıdır” (2012: 187). Halit ve Hoca içe dönen ontolojilerinde bu duraksamanın varlığı

olmuşlardır. Çünkü içe dönmenin ontolojisine yerleşti yerleşmişlerdir. İçe dönme / "düşleme, bir iyi olma bilincidir" (Bachelard, 2012: 190). Böylece Halit ve Hoca iç-huzurlarını kurmuşlardır.

4. Dişil Bir Düşleme/ Anima Olarak İçe Dönmenin Ontolojisi

Zamanın akışında yaşamda gerçekleşen durma, bütün kaotik durumlara rağmen kendiliğe bürünen bir dinginlik içinde birey için doğurgan bir zemin yaratır. Bu bağlamda "Günün dinginliğinde, durmanın huzuru içinde sürdürülen düşleme, gerçekten doğal düşleme, duran varlığın gücünün ta kendisidir. İster erkek, ister kadın olsun, her insan için ruhun dışı hâllerinden biridir düşleme" (Bachelard, 2012: 21). Öyleyse içe dönmek, "yalnızlığın ilkesi olan ruh"un bir dişil yanıdır, içe dönmek dişidir. Sayısız doğumları gerçekleştirebilecek bir derin varlık yapısına sahiptir. İçe dönmek, ruhun dişil hâllerinden birini gerçekleştirmektir. Bu sebeple içe dönmenin ontolojisinde kendini yeniden yaratan varlık, kendisini sınırlandıran dış ve eril dünyadan farklı bir dünya içinde yeniden doğar ve yeni varlık alanına zemin hazırlar. İçe dönmenin dişil yanı, Halit'in sayısız doğumlarına imkân tanır. Halit dışarıdaki eril dünyanın döngüsel istikrarında, bu dişil yanın varlığıyla sayısız kez bunu deneyimlemiştir. Dış dünyanın katı nesnel düzleminde yarattığı ölümler karşısında içe dönmek, dirimin yeniden gerçekleşmesini sağlar. Dış dünyanın gerçekliğindeki ölümcül katılık, içe dönmenin ontik düzleminde durur, dinginleşir ve bu dinginlik içinde yeni doğumlara olanak tanır.

Mekândaki bütün erillikte gerçekleşen sıkışma ve kısırlığa rağmen, içe dönmenin dişilliğiyle mekânın yeniden üretildiğini söylemek mümkündür. İçe dönen varlık, yeni bir ontolojinin içinde mekânı dişil derinliğe ve genişliğe dönüştürür. Mekânın, insanı boğan ve sıkıştıran bütün olgularından kurtaran en temel öge içe dönmenin sağladığı sessizliktir. Çünkü "Projelere yer vermeyen düşler, dışı olmanın huzuru ve sessizliği içinde kapılarını ruhların birliğine açar" (Bachelard, 2012: 49). Sessizlik en önemli dişil düzlemdir. Sessizlik sonrası içsel olan, dışardaki erillığe kendini kapatır. Yeni mekân, içe dönmenin yeri olduğundan, mekânın dişil özellikte doğurgan bir nitelik kazanmasını sağlar. Dış mekânın eril oluşu, içe dönmenin dişiliği içinde dönüştürüleceği için bu yeni mekân doğurgan özelliğiyle sessizlikle birleşince sonsuz açılım kazanır. Bu noktada ne Halit ne de Hoca için mekânın eril sertliği söz konusu olur. İçte, içe dönmenin dişiliği mekânı sonsuza açar, çünkü dışarı'nın erilligine, oraya ait kış, kar, kurt, fırtınanın erilligi de eklendiğinde içe dönmek Halit ve Hoca için yeni sesler doğurur. Bu seslerin niteliği, doğurgan olan iç'in dirimsel duruşuna bağlı olur.

İçinde bulunulan zaman, bireyin erdişiliğinin gerçek konumunu belirler. Özellikle zamana bağlı olarak ortaya çıkan durumlar, bu değişkenliği etkileyen, erili dişiliğe, dişiliği erillığe çeviren bir yapıya sahiptir. "Zaman tüm oranları etkiler; gündüz, gece, mevsimler ve de yaşlar, dengeli erdişiliğimizi rahat bırakmazlar. Her insanın eril vakitleri gösteren saat ile dışı vakitleri gösteren saati, ölçülerin ve rakamların dünyasında geçerli olmaz. Dışının saati, dingince akıp giden bir sürede, kesintisiz işler. Erilin saati ise aksaklığın dinamizmine sahiptir" (Bachelard, 2012: 65). Karakış'ta, kar'ın zamanında, fırtınanın kontrol ettiği sürede erillik,

dışarıdaki mekânın bütün aksak dinamizmini ortaya çıkarır. Bu erillik Halit ve Hoca için yaşamın aksamasına, yaşanabilirliğin sekteye uğramasına sebep olur. Oysa içe dönmenin ontolojisinin dışıl saatleri, zamanı, yaşamı Halit ve Hoca için dingince, kesintisiz bir şekilde sürüp gitmesini sağlar. Dolayısıyla dışarıdaki eril zaman, iç'te dışılın zamanına, saatine dönüşür ve akışın devam etmesine olanak tanır. İçe dönmek mekânın sağlamlaştırılmasını, daha iyi bir ifadeyle, huzurlu ve korunaklı bir mekânın oluşturulmasını sağlarken tam tersi bir biçimde zamanı siler. İçe dönmek, bir zamansızlaştırma eylemidir. Çünkü sınırsız bir yolculukta zaman, öte bir özellik kazanır. İçe dönen varlığın zaman kavrayışı, kronoloji bozar. Her ne kadar içe dönmek geriye doğru bir atılım hissi verse de bu geriye gidişi de kronolojik bir düzlemde yapmaz. Geçmiş birçok an'ın şimdiye taşındığı, geçmişe dayanan şimdi'nin geleceğe taşındığı sınırsız bir derinliğin zamansal akışı ortaya çıkar. Bachelard, düşleme hâllerinin zamansızlaştırmasından bahsederken ölüm ile doğumun psikolojik açıdan simetrik olmadığını söyler. Çünkü insanda, doğarken ölümün tekdüze yazgısını bilmeyen sayısız gücün varlığına dikkat çeker. Dolayısıyla ona göre insan, bir kez ölür ama psikoloji açısından pek çok kez doğar. İşte içe dönmek, bu sayısız doğumların kaynağıdır, dışıl yeridir. Eğer simgesel açıdan bakıldığında dışarının ölümcül atmosferi dikkate alınırsa Halit Hoca da ölüm kokan düzlemden, yeni bir doğum alanı olan içe dönmeyi gerçekleştirir. Onların sayısız doğumları, içe dönmenin büyük kaynağı animadan beslenirler.

Dişillik bu akışın bitmez tüketilmez kaynağıdır. İçe dönmenin tükenmez ve tüketilemez bir kaynağa sahip olduğu şüphesiz bu bağlamda bir gerçektir. Bu gerçeğin temelinde diyalektik bir durum söz konusudur. Tükenmişliği veya tükenecek olanı barındıran dışarı'ya karşı, bu kaynak bütün bucaksızlığıyla durur. Bu kaynağın tüketilmezliğinde düşleme vardır. Açıkça ve bütün çıplaklığıyla görünür olan dışarı'sına karşı, gizil bir kaynak olan içeri'si çıplaklığı ortadan kaldırır. Dışarıda herkese görünen şey, düşlemenin, "yaşamın bitmez tükenmez kaynak"ı olması dolayısıyla özelleşir ve derinlik kazanır. Çünkü burada dışıl olmanın varlık alanı devrededir. İçe dönmenin dışıl oluşu, her şeyden önce birey olmakla ilgilidir. Eril, toplumsal olanı işaret eder. Çünkü "toplumsal etkinliğin özünde eril etkinliğin vakti" (Bachelard, 2012: 65) işler. İçe dönmek ile toplumsal etkinlikten uzaklaşan ve bu etkinliğin genelleştirici durumundan kurtulan varlık, birey oluşunu deneyimlemiş olur. Birey oluşta, yaşamın gizil bir yanı, derin bir yapısı vardır. Halit, bu birey oluşu, dışarıya karşı deneyimlemiştir. Hoca'nın bir toplumsal etkinlik olarak dışarı'yı ve ona ait tabloyu kabul edemeyişinde de birey oluşun derinliği yatmaktadır.

O hâlde "Düşleme, anima burcundandır. Düşleme gerçekten derinleştğinde, bizde düşleyen varlık animamızdır" (Bachelard, 2012: 67). Erkek altbilincinin gizil kadın arketipi olan anima, doğurganlığıyla düşlemeyi yaratandır. Bu bağlamda içe dönmek de anima burcundandır. Karakış'ın bütün eril düzleminin yanı sıra Halit ve Hoca'nın da erilliği, onların içe dönerek animalarına sığınmalarını sağlar. Dışarı'daki ve kendilerindeki erillğe cevap verebilmenin kaynağı olan bu anima, katılığın dengelendiği ve dinginleştiği yerdir. Halit ve Hoca'nın içteki derinliği ve yumuşaklığı ile dışarının yüzeysel ve sertliğini dengeleyen, arada dengeli bir geçiş sağlayan anima, onları bütün katı kesinliklerden kurtarır. Çünkü

"Bilinçdışının o sağır yaşamında, yapayalnız bir düş kuranın münvezi yaşamında, kesin adlandırmaların yetkisi kalmaz" (Bachelard, 2012: 72). Hoca'nın Halit'e sorduğu sorularda ve Halit'in verdiği cevapların bütününde bu kesinliğin ortadan kalkması yatar. Halit, Hoca'nın sorularını kesin bir şekilde adlandırmaktan kaçınır. Çünkü ikisi de içe dönmenin yapayalnızlığında, dışarıdaki bu sertliğin dışına sığınır. Bu sığınak animadır. Anima, Halit ve Hoca için dışarı'ya karşı bir özgürleşme alanıdır. İçe dönmek, varlığın özgürleşmesidir, Halit ve Hoca'nın kendilerini kuşatan maddeyi aşma biçimleridir. Genişleyen düzlemde bu özgürlük, üretken bir yetkeye sahip olur. Bu yetkede sarsılmaz bir kendilik bulur. Dolayısıyla içe dönen varlık, bu paradoks gibi görünen durumda bütün sarsılmaz yetkisiyle özgür olmayı başarabildiğinden katı kurallar düzleminden kurtulmuş olur. Özgürlüğün otoritesinde varlık, içe dönmenin sonsuz doğurganlığını yaşar.

İçe dönmek bir kaçış olmadığı gibi "anima (da) bir zayıflık değildir. Animusun sekteye uğramasıyla elde edilemez. Kendi güçleri vardır. Bizim durmamızın iç ilkesidir" (Bachelard, 2012: 74). O hâlde bu noktada denilebilir ki ne Halit ne de Hoca, içlerine dönerken bir zayıflık belirtisi göstermez. Eril olan dışarısına karşı, dişil olan yanlarına dönerken, yani bir anima olan içe dönmenin ontolojisini yaşarken, aslında animalarının gizil ve kendilik güçlerine sınırlar. Dışarıda eril bir biçimde kuşanan yaşam karşısında bir durma'ya yönelirler. Çünkü içe dönmenin ontolojisi de durmanın ilk "iç ilkesi"dir. "Durmamızın ilkesi anima, bizdeki kendi kendine yeten doğadır, dingin dişidir. Derin düşlerimizin ilkesi olan anima, bizde uykuya yatmış suyun varlığıdır gerçekten" (Bachelard, 2012: 75). İçe dönmenin dinginliği içinde varlık, kendi kendine yeten bir doğa oluşturur. Bu dinginliğin doğurgan tarafı "uykuya yatmış bir suyun varlığı"dır. Uykuya yatmış suların dinginliğinde derinleşen varlık, dışarıdaki hırçın ve sert doğaya karşı bir güven duyar. Göz gözü görmeyen bu karakışın çetin mekânında Halit, içe dönmenin doğurgan varlığıyla güven içinde uykuya dalmış, bütün suların düşlerini kurma olanağı bulmuştur. Böylece Halit, dışarıdaki doğaya karşı, kendi doğasının, içinin dinginliğinin bilincine varır.

5. Bir Arketip Olarak İçe Dönmenin Ontolojisi

Dişil bir düşleme olarak anima, özünde "erkelerde bulunan bir arketiptir" (Jung, 2018: 121). Jung'un "kolektif bilinçdışı" (2019a: 416) dediği arketipler, her ulusta veya her çağda ortak bir biçimde görülen özellikleri içerirler. "İlksel-imge" (2019a: 416) olarak da kabul edilen arketipler, insan varoluşunun en eski zamanlarından bu yana kendilerini diri tutma ve tekrarlanma düzlemlerine sahiptirler. Çünkü arketipler, psişik bir olgudur. Jung, bütün psişik içeriklerin ve işlevlerin "kadimliğini", arkaik terimiyle karşılar. Çünkü "İlkel zihniyet nitelikleri gösteren bütün psikolojik özellikleri" arkaik olarak tanımlar (2019a: 391). Arketiplerin, bir psişik kaynak olarak değerlendirilmesi beraberinde bir imge sorunsalını getirir. Dolayısıyla arkaik özelliği taşıdığı anda imgeye, ilksel" diyen Jung, bu ilksel-imgeyi/arketipi, "kolektif bilinçdışından türemiş malzeme" olarak değerlendirir (2019a: 416). "Psişik durumun bütün hâlinde yoğunlaşmış ifadesi" olan imgenin, " 'dış' gerçekliğin öneminden çok daha ağır basan iç 'gerçekliği' temsil eden daha büyük bir psikolojik değeri vardır." Bu bağlamda imge üreten bir birey için, iç gerçekler, dış gerçekliğe göre daha

baskın olur. İç gerçekliğin, psikolojik değer bağlamında daha zengin ve bilinçdışına ait bir özellik oluşu, ilksel-imgenin/arketipin “durmadan tekrarlanan psişik deneyimlerin çökeltisi, dolayısıyla tipik temel biçimi” olmasını sağlar (Jung, 2019a: 416). İlksel-imgenin evrensel işaret eden kolektif bilinçdışının ürünü olması dolayısıyla “süreklilik gösteren ve her zaman işleyen bazı belirgin doğal süreçler kadar psişik yaşamın ve genelde yaşamın belirleyici bazı iç etkenleriyle de ilişkili” olduğunu söylemek gerekir. Bu sebeple “ilksel-img, psişenin benzersiz ve koşullanmamış yaratma gücünü ifade ed(er) ve bu bağlamda “yaşam sürecinin yoğunlaşması” (Jung, 2019a: 417) şeklinde bir değer kazanır. Çünkü arketipler, “yaratma gücü verilmiş kendi kendine çalışan bir organizmadır” (Jung, 2019a: 419). Arketiplerin doğrudan doğruya bilinçdışına ait bir ilksel yaratım biçimi ve yansıması olarak görülmesi, içsel bir eylem olarak değerlendirilmesini gerektirir. İçe dönme, bu bağlamda bir arketip özelliği olarak evrensel bir kolektif bilinçdışını da işaret eder. Bireyin içe dönmesi, bütün psişik durum ve olguların tam olarak merkezine yerleşmesi demektir.

Ancak yaşam karşısında psişik durumlarda birey, ruh/iç düzleminde bir kişilik oluşturmak gereksinimini duyar. Persona veya anima olarak ruh, dışa veya içe dönük yönüyle bireye yaşamı düzenleme yetkisi verir. Daha önce de vurgulandığı gibi içe dönmenin ontolojisi, bir arketip özelliği barındırması ve animaya sığınması dolayısıyla içe dönüktür. “Persona uyum sağlama veya kişisel uyum nedeniyle meydana gelen ama bireysellikte aynı olmayan işlev kompleksidir. Persona özellikle nesne ilişkileriyle ilgilidir” (Jung, 2019a: 430). Doğrudan bireysellikte ilgili olan anima, bir “iç kişilik”tir. “İç kişilik bir kimsenin iç psişik süreçlerle bağlantılı davranış tarzıdır; iç tutumdur, bilinçdışına yönelen karakteristik yüzdür.” Bu sebeple bilinçdışının bir ürünü olarak “dış tutum, dışa yönelik yüz” olan persona, “bireysel bilinçle toplum arasında mevcut olan karmaşık bir ilişkiler sistemi; bir yandan da başkaları üzerinde belli bir izlenim yaratmak, diğer yandan da bireyin gerçek doğasını gizlemek için tasarlanmış bir tür maskedir” (2019b, 15-16). Dışa yönelik, bir dış tutum olan personaya karşılık anima, “bilinçli tutumda yer almayan bütün insani nitelikleri genellikle içerir.” Bu sebeple persona “idrake dayalı” iken anima, “hiç kuşkusuz hisse dayalıdır” (Jung, 2019a: 432). Bu bağlamda içe dönmenin ontolojisi, personayı reddeder. Toplumla ilişkiler ağında bir maske oluşturmaktan kaçınır. İçe dönmenin ontolojisi bir iç kişilik gerçekleştirir ve dış kişiliklerden uzaklaştırır. Halit ve Hoca, toplumsal maskeler oluşturmak yerine kendi iç gerçeklerine yönelirler. Bu iç gerçeklerinde persona yerine animalarına sığınır. Personadaki idrak Halit ve Hoca tarafından reddedilir. Hislerinin işaret ettiği düzlemde imgesel gerçekliklerini öne çıkarma gayreti içinde olurlar. İlksel img/arketip olan anima, onları koşulsuz kabul eder. İçte imgesel gerçeklikte yaratma gücünü animadan alan Halit ve Hoca, bütün psişik deneyimlerin merkezine yerleşirler. Halit ve Hoca, toplumsal olanı reddederken kişilik olarak ruh’a önem verirler. O hâlde Halit ve Hoca Jung’un işaret ettiği “içedönük tip” tanımlamasının birçok özelliğini örneklerler. Çünkü içedönük tip, “nesne ve nesnel veriler tarafından yönlendirilmez, öznel etkenler tarafından yönlendirilir” (2019a: 357). Personanın nesnelere olan ilişkisini anima sürdürmez. Anima arketipinin yönlendirdiği içe dönmenin ontolojisi doğrudan dışarıdaki nesnelere kendini değerlendirme yoluna gitmez. Halit’i ve Hoca’yı çevreleyen bütün nesnelere, onları yönlendirmez. Çünkü dışarıdaki nesnelere rağmen değil, onların varlığını bilerek içe dönen Halit

ve Hoca, öznel bir tutum olarak içe dönerler. "İçedönük düşünüş ister somut ister soyut nesnelere ilgili olsun, nihai noktalarda onu hep öznel veriler yönlendirir, somut tecrübeden geriye, tekrar nesneye dönmez, her zaman öznel içeriğe gider" (Jung, 2019a: 363). Halit ve Hoca'nın içedönük düşünüş tarzları somut nesnelere olarak kabul edildiğinde bile içe dönmenin ontolojisinde onları yönlendiren etken kendi öznel içerikleridir. Buna rahatlıkla "iç-nesne" denilebilir. Somut bir tecrübe olan karakış ve ona ait bütün nesnelere yeniden dönüş gerçekleşmez. Fiziki şartların çok daha ötesini görebilen ve değerlendirebilen içedönüklük, arkaik olarak kadimliğin en uç noktasına gitmek ve oradan kaynaklanan arketiplere sığınmak gücünü elinde barındırır. Bu çerçeveden bakıldığında "İçedönük duyum, fiziksel dünyanın yüzeyinden çok arka planını anlar. Belirleyici olan, nesnenin gerçekliği değil, toplamda psişik bir ayna-dünya oluşturan öznel etkenin, ilksel imgelerinin gerçeğidir" (Jung, 2019a: 376). O hâlde Halit ve Hoca içe dönmenin ontolojisinde karşısındaki fiziksel dünyadan çok ötesini anlamış ve bu fiziksel dünyanın nesnel gerçekliğini aşmışlardır. Onların bu içe dönüşünde belirleyici tutum, arketipsel gerçekliktir. Burada çıkış noktası nesnel uyaran olsa bile asıl gerçeklik içsel düzlemde. Zira Jung'a göre "İçedönük tipe, nesnel uyarının harekete geçirdiği öznel duyumun yoğunluğu yol gösterir" (2019a: 376). Halit ve Hoca için nesnel uyaran olan karakış, kar, fırtına, kurt olsa bile burada asıl yol gösterici olan ikisi adına öznel duyumları ve yaşadıkları yoğunluktur. Çevreye, dolayısıyla da nesneye uyma aracı olan personanın "çevre koşullarından büyük ölçüde etkilenmesi"ne rağmen anima, "bilinçdışıyla onun niteliklerinden etkilenir" (Jung, 2018: 112). Halit ve Hoca'nın öznel duyumlarının yoğunluğu, animanın çevreden çok, bilinçdışı niteliklerden etkilenmesinde yatar. Halit ve Hoca kendi ruhlarıyla özdeşleşirler ve iç gerçeklerine inanırlar. Bu sebeple "nesne belirleyici gücünden yoksun bırakılmıştır" (Jung, 2018: 114). Karakış, kar, kurt bilinçdışı düzleminde yerini iç-nesnelere bırakır.

Arketip olan anima, "erkeklerde bilinçdışı tarafından ve genellikle kadın olarak kişileştirilir" (Jung, 2018: 113). İçe dönmenin ontolojisi de bilinçdışının kişileştirdiği bütün feminen düzlemleri içerir. İçe dönen ontolojinin ve bütün içsel düzlemlerin oluşturduğu arketip olan animanın/ruh-imgesinin "ilk taşıyıcısı her zaman annedir" (Jung, 2018: 118). Burada bilinçdışı, anima tarafında temsil edilir ve anima bir "yansıtmayapan etken" olarak karşımıza çıkar. Bu sebeple "İster düşlerde, ister görülerde, ister düşlemlerde ortaya çıksın, anima her zaman kişileşmiş bir biçime bürünür. Böylece onda cisimleşen etkenin, dışı bir varlığın tüm belirgin öz niteliklerine sahip olduğunu kanıtlar. Anima bilincin bir buluşu değil, bilinçdışının kendiliğinden bir ürünüdür" (Jung, 2018: 121). Kişileşmiş bir biçimde dışı bir varlığın tüm belirgin öz niteliklerine sahip olan "anima arketipinin erkek psikolojisinde anne imgesiyle iç içe" (Jung, 2013: 23) oluşu beraberinde yeni bir arketipi ortaya çıkarır. Doğumun mekânı olan anarrahmine dönüş, içe dönmenin ontolojisinde yenidendoğuş'tur. Yenidendoğuş, kolektif bilinçdışının ilksel-imgelerindedir. Bu bağlamda "'Yeniden doğuş' ifadesi, insanlığın ilki ifadelerinden biridir. Bu ilki ifadelerin temelinde arketipler yer alır. Duyguötesiyle ilgili tüm ifadeler mutlaka arketipler tarafından belirlenmiştir." (Jung, 2013: 49) diyen Jung, bu arketipin anima özelliği taşıdığını işaret etmiş olur.

Yenidendoğuş arketipinin içe dönmenin ontolojisinde “özel dönüşüm” olduğunu vurgulamak gerekir. Yenidendoğuş arketipinin “çoğalma anlamında dönüşüm” fenomeni (Jung, 2013: 53) bu bağlamda önem kazanır. Bireyin kişiliğinde çoğalma veya değişimin yaşanmasını mümkün gören Jung’a göre “bu değişim, dış katkılarla, örneğin dışarıdan gelen yeni yaşam içeriklerinin benimsenmesiyle gerçekleşebilir.” Böylesi bir değişimin “kişilikte zenginleşme” ve bu zenginleşmenin “yalnızca dış kökenli olduğu, insanın dışarıdan gelen şeyleri içine doldurdukça bir şahsiyet hâline geleceği varsayımı(nın olduğu)” vurgusuna dikkat çeken Jung, burada bir tehlikenin varlığına işaret etmiş olur. Ona göre birey dıştan gelen şeylere rağbet eder ve içini sadece onlarla doldurursa, “bütün büyümenin dışarıdan geldiğine inansa, içinin yoksulluğu da o kadar artar.” O kişiliğin gerçek anlamda çoğalması dışarıdan gelen şeylerin, içimizdeki bir şeye karşılık oluşturma gerekir. Jung, “dış kaynaklı büyük bir fikrin bizi etkilemesinin tek nedeninin, içimizdeki bir şeye karşılık gelmesi olduğunu kavramamız gerekir.” O hâlde dışarıdan gelebilecek her türlü şey, bireyin iç’inde yansımaları bulmalıdır. Aksi takdirde büyüklüğü ne ölçüde olursa olsun, bireyin iç’inde bir yoksullukla karşılaştığında yitip gitmekten kurtulamaz. Çünkü “Ruh zenginliği ganimet biriktirmeyle değil, alımlama açıklığıyla olur.” Şüphesiz ki alımlama açıklığı, bireyin iç’sel yoksulluğunun aşıldığı noktada belirginleşir. Bu da içsel bir genişliği ve derinliği gerektiren bir durumdur. Çünkü “Dışarıdan içeriye girenler kadar, içeride ortaya çıkanların da benimsenebilmesi için, dışarıdan ya da içeriden gelen içeriğin büyüklüğünü karşılayacak içsel bir genişliğe sahip olmak gerekir.” Bu genişlik alımlamaya açık bir genişliktir ve ruhun çoğalmasını, zenginleşmesini sağlar. Sıkışma anlarını rahatlatan bu genişlik, bütün karakteriyle bir özel dönüşüm’dür ve bireyin içsel çoğalmasıdır. Çünkü “kişinin asıl zenginliği, içsel kaynaklarla beslenen bir çoğalmanın bilincine varmaktır.” Bu bilinç, dışarıyı içermeye, değiştirip dönüştürmeye imkân tanır. Zira “ruhumuz yeterince geniş değilse, nesnemizin büyüklüğüyle asla baş edemeyiz” (Jung, 2013: 53). Bu bağlamda içe dönmenin ontolojisi bir yenidendoğuş arketipi olarak belirginleşir. Öncelikle Halit ve Hoca’nın kişiliğinde zenginleşme, çoğalma düzleminde bir dönüşümün olduğunu belirtmek gerekir. Zenginleşme kaynakları başlangıçta dış kökenlidir, ancak yalnızca dışarıdan gelen şeylerle bir kişilik oluşturmazlar. İçe dönmenin ontolojisinde onlar büyülemelerini, dışarıdan gelenle değil, dışarıdan gelenin iç’lerinde birçok şeye karşılık gelmesiyle gerçekleştirirler. Dışarıyı alımlayan Halit ve Hoca, içlerinin genişliğiyle dışarıdan geleni iç’e katmış, dışarının bütün nesnelere karşı içsel kaynaklardan beslenerek çoğalmanın bilincine varmışlardır. Bu bağlamda Halit ve Hoca’nın kış, kar, fırtına, kurt gibi nesnelere baş edebilmeleri içlerinin genişliğiyle açıklanabilir. Ruhlarının büyüklüğü dışarıyı alımlamış, bütün nesnelere baş edebilmiş ve özel bir dönüşümün fenomeni olan çoğalma olarak dönüşüm’ü gerçekleştirebilmişlerdir. İçe dönmenin ontolojisi, bir yenidendoğuş arketipi olarak Halit’i ve Hoca’yı yeniden var etmiştir.

İçe dönmenin ontolojisi bir arketip olarak, anne ve yenidendoğuş arketipi bağlamında yeni bir ilksel-imge ortaya çıkarır. Bu da “çocukluk”tur. Feridun Andaç’ın “Sizi yazı’yla, sanat’la buluşturan neydi?” sorusuna karşılık Ferit Edgü, “Yalnızlık. Yalnızlığın en dayanılmaz olanı, çocuk yalnızlığı. Bu yalnızlığımı paylaşacak kimsem olmadığı için kitapların dünyasına sığındım çok küçük yaşlarda.” (Edgü, 1997b: 18) şeklinde cevap

verir. Çocukluk arketipi, bireye yazgılıdır ve kalıcıdır. Bireyin yaşam yolculuğundaki sonsuz yolculuklarına eşlik eden çocukluk, hiçbir yere gitmezliğin simgesidir. Bunun bilincinde olan Ferit Edgü'ye göre, "En büyük, en korkunç yalnızlık çocuk yalnızlığıdır. Ama bu aynı zamanda ileride kişiliğimizi belirleyecek olan yalnızlıktır. Size şeklini o yalnızlık verir, ondan kaçamadığımız sürece. Sizin oluşumunuzu belirleyici öğeler, o yalnızlığın içinde yer alır" (Edgü, 2005: 117-118). Çocukluk arketipinin bu belirleyici vasfı, bu değişmezliği ve bireyin sonsuz yolculuklarına eşlik edişi, her yenidendoğumda bilinç dışında belirir.

İçlerinde yenidendoğan Halit ve Hoca, çocukluk arketipine duyarsız kalamazlar. Çünkü "Ateşin, suyun ve ışığın arketipleri gibi, kendisi de bir su olan, bir ateş olan, bir ışık olup çıkan çocukluk, temel arketipler arasında müthiş bir çalkantıya yol açar" (Bachelard, 2012: 134). İçe dönmenin ontolojisinde beliren anne, yenidendoğuş arketipine eklenen çocukluk arketipi işaret edilen çalkantıyla, içte yeni bir düzenlemeye gidilir. İçte, düşlemenin sınırsızlığında çocukluk mutlaka kendine yer bulur. "Bir zamanlar olduğumuz çocuğu düşünmeye daldığımızda (...) kime ait olduğu bilinmeyen bir çocukluğa varırız; yaşamın, ilk yaşamın, insanca ilk yaşamın saf yuvasıdır bu çocukluk." diyen Bachelard'a göre "bu yaşam bizdedir, bizde kalır." Çünkü "bir hülyanın peşine takılıp kavuşuruz yine bu yaşama." Bu bağlamda "Arketip ise oradadır, hülyaların altında, hafızanın altında kıpırtısız, değişmeden durur. (...) Çocukluğa kucak açan her şey köken olmanın erdemini sahiptir ve arketipler güçlü hayallerin kökeni olarak kalacaktır hep." (Bachelard, 2012: 135) diyen Bachelard, içe dönen ontolojinin çocukluk arketipine ulaşacağını belirtmiş olur. İçe dönmenin ontolojisi çocukluğa da kucak açar. Özellikle Halit'in söz konusu coğrafyanın çocuğu olması, bu arketipin bütün canlılığıyla yerini korumasını sağlar. Halit bu yaşamı kendinde saklar, kendinde büyütür. Hoca içinse bu durum daha dramatik bir hâl alma olasılığını taşır. Çünkü onun çocukluk arketipi, bir başka mekânın itkisiyle canlanmış olur. Bu sebeple çocukluk arketipi, Hoca için güçlü hayallerin kökeni olarak daha sarsıcı bir düzlemde kavranır. Dolayısıyla hem Halit, hem de Hoca bağlamında "Taşıdığı arketip değerleri açısından ele alınıp insan ruhunun temelindeki büyük arketiplerin kozmosuna yeniden yerleştirildiğinde, derin derin üstünde düşünülen çocukluk, anılarımızın toplamından daha fazla bir şey olup çıkar" (Bachelard, 2012: 136). Halit ve Hoca'nın içe dönen ontolojilerinde çocukluk, sadece bir anılar toplamı olmaktan ötede sınırsız açılan bir değere sahiptir.

"Çocukluk olmadan hakiki bir kozmik boyut olamaz." diyen Bachelard'a göre "Arketip değeri açısından çocukluk *iletilebilirdir*. Ruh, asla bir *çocukluk değerine* kulak tıkamaz." (Bachelard, 2012: 137). Kozmik bir alan olarak içe dönmenin ontolojisinde animanın varlığının, bu çocukluk arketipinin iletilebilir olmasındaki en önemli etken olduğunu söylemek gerekir. Bir anima olarak ruh, dişil olmanın kuşatıcı varlığında çocukluk değerine kulak tıkamaz. Animanın dişil yapısı çocukluğa "içimizde, hep içimizde bir ruh hâli" olarak korur ve "düşlerken karşımıza çıkan bu ruh hâli, varlığımızı durmaya bırakmanıza yardımcı olur" (Bachelard, 2012: 141). Denilebilir ki Halit ve Hoca'nın içe dönen ontolojilerinde kurdukları kozmik alanda bir çocukluk arketipinin varlığını ve onun yarattığı bütün iletilebilir çocukluk değerlerine sarılmalarını mümkün kılan bir düzlem söz konusudur.

Çünkü dışarıya karşı oluşturdukları ruh hâli, dışarıdaki akışa karşı durma'larında yol gösterici olur.

Burada durma'yı sağlayan bir başka arketipse "kış"tır. Özünde saldırgan bir özelliğe sahip olan kış, bireyi bu durma'ya zorlar. Halit ve Hoca'nın mekânsal düzlemde kışın bütün saldırılarıyla karşı karşıya kaldıklarını söylemek mümkündür. Bu saldırılar karşısında Halit'in içe dönme kozmosu bir karşı dirençtir. Ancak içe dönmenin ontik yapısında kış, olumsuzlanan bir mit olarak yerleşmez. Çünkü iç, bir mekân, kendilik taşıyan bir ev olarak düşünüldüğünde, Baudelaire'in iç'in/ev'in, "kışın saldırısına uğradığında içsellik değerinin yükseldiğini" (akt. Bachelard, 2013: 69) söylemesi bu bağlamda dikkat çekicidir. Bu sebeple kışın saldırısına karşı içe dönen birey, kendi içsellik değerlerinin daha da yükseldiğini fark eder. "İçerisi bize çok sıcak gelir, çünkü dışarıso soğuktur." diyen Bachelard'ın, Baudelaire'in yaklaşımından hareketle kışa gömülmüş bir "düş kuranın sert bir kış dilediğini" (Bachelard, 2013: 70) vurgulaması, kış'ın, bireyi içsel bir düzlemde kendilikle buluşturan bir arketip olduğunu ortaya koyar.

İçsellik değerlerini arttıran kış mevsimi, "evde oturma ediminin değerini (de) arttırır (Bachelard, 2013: 71). Çünkü kış, birey adına dış dünyayı devre dışı bırakır. Bireyi iç'i ile buluşturur. Özellikle bu mevsime bağlı olarak kar, "dış dünyayı kolayca hiçleştirir. Evreni tek bir tonda evrenselleştir. Barınan varlık için evren, tek bir sözcükle, kar sözcüğüyle ifade edilir ve ortadan kaldırılır (Bachelard, 2013: 71). Kar ile silinen, hiçleşen dünyada birey kendilik açısından bir şey bulamaz. Kar'ın örtü olarak beyazlaştırdığı bir mekânda bütün renkler, yaşama ait bütün düzlemler de ortadan kalkar. Kar'ın sildiği bu kendilik, içe dönmenin yarattığı sıcaklıkla yeniden yeşerir. Dışarının soğukluğu, içteki sıcaklık karşısında bir durma'nın gerçekleşmesini sağlar. Hoca'nın gözünde netleşen bütün bu kış ve kar arketipleri, Halit'in tecrübesiyle içe dönmenin arketipini ve ona ait diğer bütün arketipleri harekete geçirir. İçerisi'nin sıcaklığı, korunaklı oluşu, yeniden yeşerten atmosferi, kozmik yapısı kışın saldırısına karşı koyar ve iç'te huzurlu bir kozmosun oluşmasını sağlar. Çünkü "Kış, evi içsellikle, içsellik'in incelikleriyle doldurur. Evin dışındaki dünyadaysa, kar ayak izlerini siler, yolları karıştırır, gürültüleri boğar, renkleri maskeler. Evrensel beyazlık, kozmik bir olumsuzlamanın iş başında olduğunu hissettirir" (Bachelard, 2013: 71). Halit ve Hoca, bu saldırı karşısında içsellikle dolu düzlemde dış dünyanın ve ona ait olan bütün unsurların varlık değerlerinin yaşamsal olan için azaldığını, ancak bütün içsellik değerlerinin ise büyüdüğünü hissederler. Kar'ın sildiği, boğduğu, maskeleytiği her şey, içe dönmenin ontolojisinde yeniden, ama kendilik değerleriyle filizlenir. İçe dönen ontolojide Halit ve Hoca'nın uzandığı bütün düzlemlerde kış arketipinin kadimliği etkilidir. Bachelard'ın deyimiyle en yaşlı mevsim olan kış, bireyi en uzak olan bu geçmişe götürür. İç'te oluşan bu direnç noktaları dışarıdaki bütün fırtınalara da karşı koyar. Dışarıdaki dram, içerde pozitif olur. Dışarının ve kışın saldırılarına karşı içe dönen bireyin, bir kahraman olarak kozmosa çevirdiği eviyle/içiyle bir kendilik dünyası kurar. Halit ve Hoca, bu dünyada, dünyaya dönen iç'lerinde ontolojik anlamda varolma savaşlarını kazanırlar.

"Arketipler, psike'nin dışlanamayacak bir parçasıdır. Arketip, insan ruhunun en yüce değerleri arasındadır" (Jung, 2013: 24). Bu sebeple içe

dönmenin ontolojisi bir arketip olarak birey adına tinsel olarak en yüce değerlerin oluşmasını sağlar. İçe dönmenin ontolojisi bağlamında "Arketypler, dünyaya inanmamıza, dünyayı sevmemize, kendi dünyamızı yaratmanıza yardım eden birer heves kaynağıdır." O hâlde "Her arketip dünyaya bir açılımdır, dünyaya bir davettir" (Bachelard, 2012: 134). Halit, Hoca'yı kendilikle bezenmiş dünyaya, iç'e davet eder. Bu dünyayı bilen, anlayan, seven Hoca, Halit'in davetini kabul eder.

Sonuç

Yaşamın anlık bir kesitini sunan küçürek öyküler, kısa ancak yoğun içerik düzlemleriyle her şeyden önce birey oluşun metinleri olarak konumlanırlar. Yapısal unsurları en aza indirgemiş olan bu anlatılar, aslında yazardan çok okur metinleridir. Okur, birey olmanın farkındalığıyla kendi deneyimlerini bulma ve bunları anlamlama edinimini gerçekleştirirken aynı zamanda okuduğu metni yeniden yazma imkânına sahip olur. Modern çağın içinde bireyin kendini bulma çabasını ortaya koyan bu metinlerde, birey ontolojik bütün sarsılmaların ortasında bulur. Mekânın ve zamanın silindiği, bunun yanında silinebilir bütün unsurları da kendinde eksiltten bu anlatıların derin yapılarında anlamsal katmanların verdiği açılım imkânı, "Karakış" öyküsünde de mevcuttur. Bu küçürek öyküde, birey kendisini kuşatan bir fiziksel mekândan sınırsız açılmanın imkânlarını kendi içinde deneyimleme uğraşına girer. İçinde bulunduğu mekânda kendine yer bulamayan veya fiziksel mekân şartlarında kendini gerçekleştiremeyen birey, uzamsal olarak bir tinsel alan seçmek zorunda kalır. Bu tinsellikte zamanı durdurma yetisini elinde bulunduran bu birey, zamanda bir durma yaratır. Bu durma'yı içe dönmenin ontolojisi sağlar. Bir kozmos alanı olarak mekânlaşır, yalnızlık bilincinin üretkenliğini yaşar, düşlemenin sınırsızlığında sayısız açılımlar gerçekleştirir ve birey oluşun bütün zamanlarını yeniden doğuran bir tinsellikle var olur. Küçürek öykülerin bir "açık yapıt" olma özelliği "Karakış" öyküsünün son tümcesiyle sayısız kere deneyimlenir.

Kaynakça

BACHELARD, Gaston (2012), *Düşlemenin Poetikası*, (çev. Alp Tümertekin), İstanbul: İthaki Yayınları.

BACHELARD, Gaston (2013), *Mekânın Poetikası*, (çev. Alp Tümertekin), İstanbul: İthaki Yayınları.

BAXTER, Charles (1997), "Anlık Kurmaca", (çev. Taner Karakoç), *Adam Öykü*, S.12, s.85-90.

BUDAK, Selçuk (2017), *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

DEVECİ, Mutlu (2008), "Ferit Edgü'nün Öykülerinde Kendiliğe Çağrı ve Uyanış İzleği", *Erdem*, S.51, s.77-89.

DEVECİ, Mutlu (2012), *Ferit Edgü Varoluş ve Bireyleşme*, İstanbul: Sel Yayıncılık.

- EDGÜ, Ferit (1997a), “Çok Kısa Öyküler... Öykücükler”, *Adam Öykü*, S.12, s.38-39.
- EDGÜ, Ferit (1997b), “Ferit Edgü ile Dünden Bugüne”, (kon. Feridun Andaç), *Adam Öykü*, S.9, s.17-28.
- EDGÜ, Ferit (2005), “Ferit Edgü ile Masa Başında”, (kon. Gökçe Gökçeer), *İmge Öyküler*, S.3, s.113-120.
- EDGÜ, Ferit (2016), *Leş Toplu Öyküler (1953-2002)*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- FRANCİS, H. E. (1997), “Gelenek ve Kısa Öykü”, (çev. Almıla Özdek), *Adam Öykü*, S.12, s.110-119.
- JUNG, Carl Gustav (2013), *Dört Arketip*, (çev. Zehra Aksu Yılmaz), İstanbul: Metis Yayınları.
- JUNG, Carl Gustav (2018), *Seçme Yazılar*, (ed. Anthony Storr), (çev. Levent Özşar), İstanbul: Alfa Yayınları.
- JUNG, Carl Gustav (2019a), *Psikolojide Tipler*, (çev. Nur Nirven), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- JUNG, Carl Gustav (2019b), *Feminen Dişillığın Farklı Yüzleri*, (çev. Tuğrul Veli Soylu), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- KORKMAZ, Ramazan (2003), “Küçürek Öykü (Short-Short Story) Türü ve Örnek Bir Öykü Çözümlemesi Ferit Edgü'nün “Öç”ü”, *Adam Öykü*, S.49, s.25-30.
- KORKMAZ, Ramazan- DEVECİ, Mutlu (2017), *Türk edebiyatında Yeni Bir Tür: Küçürek Öykü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÖKDEN, Uğur (1997), “Kısa Kurmaca”, *Adam Öykü*, S.12, s.16-19.
- OATES, Joyce Carol (1997), “Yeni Bir Yazınsal Türe Doğru”, (çev. S. Gökçen Ezber), *Adam Öykü*, S.12, s.120-128.
- PRİTCHETT, V. S. (1998), “Kısa Öykü Üstüne”, (çev. Almıla Özdek), *Adam Öykü*, S.15, s.37-39.
- SALMAN, Yurdanur - Hakyemez, Deniz (1997), “Öykülemenin Öyküsü”, *Adam Öykü*, S.12, s.5-12.
- YÜCEL, Tahsin (2019), *Anlatı Yerlemleri Kişi/Süre/Uzam*, İstanbul: YKY.